

Problematika gothické subkultury v souvislosti s důsledky jejího opuštění jedincem

Bc. Hana Lusková

Diplomová práce
2011

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně

Fakulta humanitních studií

Ústav pedagogických věd

akademický rok: 2010/2011

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: Bc. Hana LUSKOVÁ

Osobní číslo: H09245

Studijní program: N 7501 Pedagogika

Studijní obor: Sociální pedagogika

Téma práce: Vliv příslušenství k hudební subkultuře na proces socializace jedince v období mladé dospělosti

Zásady pro vypracování:

Zpracování teoretických východisek pro praktickou část práce (funkce hudby, druhy hudebních subkultur, znaky hudebních subkultur aj.)

Provedení předvýzkumu formou anketních lístků.

Provedení kvalitativního výzkumu formou eseje, výtvarné činnosti a rozhovoru.

Zpracování a vyhodnocení výsledků výzkumu.

Přijetí odpovídajících závěrů.

Rozsah diplomové práce:

Rozsah příloh:

Forma zpracování diplomové práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

FRANKOVÁ, M. Dospělost a její variabilita. Praha: Grada, 2009. ISBN 978-80-247-2480-5

KLINDOVÁ, L. , RYBÁROVÁ, E. Vývojová psychologie. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1972. ISBN 14-233-78

KUKLA, J. Psychologie umění. Praha: Grada, 2008. ISBN 978-80-247-2329-7

MORENO, J.J. Rozehrát svou vnitřní hudbu. Praha: Portál, 2005. ISBN 80-7178-980-1

PŘÍHODA, V. Ontogeneze lidské psychiky II. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1976. ISBN 14-622-74

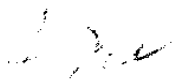
SMOLÍK, J. Subkultury mládeže: uvedení do problematiky. Praha: Grada, 2010. ISBN 978-80-247-2907-7

Vedoucí diplomové práce: **Mgr. Helena Řeháčková**
Ústav pedagogických věd

Datum zadání diplomové práce: **19. ledna 2011**

Termín odevzdání diplomové práce: **29. dubna 2011**

Ve Zlíně dne 19. ledna 2011

prof. PhDr. Vlastimil Švec, CSc.
děkan

L.S.

Mgr. Soňa Vávrová, Ph.D.
ředitelka ústavu

PROHLÁŠENÍ AUTORA DIPLOMOVÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že

- odevzdáním diplomové práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby ¹⁾;
- beru na vědomí, že diplomová práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k nahlédnutí;
- na moji diplomovou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3 ²⁾;
- podle § 60 ³⁾ odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60 ³⁾ odst. 2 a 3 mohu užít své dílo – diplomovou práci - nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování diplomové práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky diplomové práce využít ke komerčním účelům.

Prohlašuji, že

- elektronická a tištěná verze diplomové práce jsou totožné;
- na diplomové práci jsem pracoval samostatně a použitou literaturu jsem citoval. V případě publikace výsledků budu uveden jako spoluautor.

Ve Zlíně 29.3.11

Štěrba
.....

1) zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47b Zveřejňování závěrečných prací:

(1) Vysoká škola nevydělečně zveřejňuje disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce, u kterých proběhla obhajoba, včetně posudků oponentů a výsledku obhajoby prostřednictvím databáze kvalifikačních prací, kterou spravuje. Způsob zveřejnění stanoví vnitřní předpis vysoké školy.

(2) Disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce odevzdané uchazečem k obhajobě musí být též nejméně pět pracovních dnů před konáním obhajoby zveřejněny k nahlížení veřejnosti v místě určeném vnitřním předpisem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě pracoviště vysoké školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může ze zveřejněné práce pořizovat na své náklady výpisy, opisy nebo rozmnoženiny.

(3) Platí, že odevzdáním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.

2) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 3:

(3) Do práva autorského také nezasahuje škola nebo školské či vzdělávací zařízení, užije-li nikoli za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu k výuce nebo k vlastní potřebě dílo vytvořené žákem nebo studentem ke splnění školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacího zařízení (školní dílo).

3) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo:

(1) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla (§ 35 odst.

3). Odpírá-li autor takového díla udělit svolení bez vážného důvodu, mohou se tyto osoby domáhat nahrazení chybějícího projevu jeho vůle u soudu. Ustanovení § 35 odst. 3 zůstává nedotčeno.

(2) Není-li sjednáno jinak, může autor školního díla své dílo užít či poskytnout jinému licenci, není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy školy nebo školského či vzdělávacího zařízení.

(3) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školního díla z výdělku jím dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence podle odstavce 2 přiměřeně přispěl na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložily, a to podle okolností až do jejich skutečné výše; přitom se přihlídí k výši výdělku dosaženého školou nebo školským či vzdělávacím zařízením z užití školního díla podle odstavce 1.

ABSTRAKT

Diplomová práce poodkrývá zejména problematiku odchodu z hudební gothické subkultury a popisuje důsledky, které sebou tento proces přináší a ovlivňuje tak život jedince. Teoretická část práce popisuje hudbu a její definice, základní periodizaci a funkce, kterými disponuje. Dále rozebírá období dospělosti a pojednává také o socializaci a jejich jednotlivých složkách. Její součástí jsou také základní pojmy související s pojmem subkultura a následně konkrétní charakteristika gothické subkultury.

Objektem zkoumání praktické části je zejména zjištění toho, jaké důsledky sebou přináší opuštění hudební gothické subkultury v životě jedince. Dále se snaží o nástin procesu takzvané „subkulturalizace“.

Klíčová slova: Hudba, socializace, dospělost, subkultura, Gothická subkultura.

ABSTRACT

This thesis uncovers mainly the major problematic aspects of the process of leaving the gothic music subculture and describes the associated consequences and the very impact on the life of an individual. The theoretic part specifies the music as a genre itself, its basic periodization and its definitions and functions. It also describes the period of adulthood and deals with the socialization and its particular aspects. An indivisible part of this paper forms also the definition of basic terms connected with the term "subculture" and furthermore the particular characteristic of the gothic subculture itself.

The subject of the research in the practical part is mainly the discovery of the consequences of leaving the gothic music subculture for the life of an individual. It also attempts to define the process of so-called "subculturalization".

Keywords: Music, socialization, adult age, subculture, Goth`s subculture

Mnohokrát děkuji vedoucí diplomové práce, Mgr. Heleně Řeháčkové, za její odborné vedení, podnětné a inspirativní rady a laskavý přístup. Mé poděkování patří také rodičům, za jejich velkou pomoc a podporu při mém studiu a dále všem, kteří mi byli oporou.

Prohlašuji, že odevzdaná verze diplomové práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

Ve Zlíně dne 28. 4. 2011

OBSAH

ÚVOD	10
I TEORETICKÁ ČÁST	11
1 HUDBA.....	12
1.1 DEFINICE A CHARAKTERISTIKA HUDBY	12
1.2 HUDBA V KONTEXTU VĚDY.....	12
1.3 DĚJINY HUDBY.....	13
1.3.1 Počátky hudby.....	13
1.3.2 Periodizace dějin hudby.....	14
1.4 FUNKCE HUDBY.....	15
1.4.1 Působení poslechu hudby na člověka	16
1.4.1.1 Proč hudba zlepšuje náladu.....	16
1.4.1.2 Velmi hlučná hudba.....	17
1.4.1.3 Přemíra hudby v životě člověka	17
1.4.1.4 Hudebnost v období časně dospělosti.....	18
2 DOSPĚLOST.....	19
2.1 DĚLENÍ OBDOBÍ DOSPĚLOSTI.....	19
2.2 ČASNÁ (MLADÁ, RANÁ) DOSPĚLOST	19
2.2.1 Charakteristika časně dospělosti	19
2.2.1.1 Zralost jako kritérium časně dospělosti	20
2.2.1.2 Sebepojetí.....	21
2.2.2 Rizika spojená s obdobím časně dospělosti	21
3 SOCIALIZACE.....	23
3.1 OBJASNĚNÍ SOUVISEJÍCÍCH POJMŮ.....	23
3.2 DEFINICE TERMÍNU SOCIALIZACE.....	24
3.3 FÁZE SOCIALIZACE	25
3.4 PROCES SOCIALIZACE	26
4 SUBKULTURA.....	27
4.1 OBJASNĚNÍ SOUVISEJÍCÍCH POJMŮ.....	27
4.2 POJEM SUBKULTURA	29
4.2.1 Definice pojmu subkultura.....	30
4.2.2 Vznik a funkce subkultur	30
5 GOTHIC SUBKULTURA	32
5.1 HISTORIE	32
5.1.1 Vývoj gothické subkultury.....	33
5.2 CHARAKTERISTIKA GOTHICKÉ SUBKULTURY	34
5.2.1 Společné znaky gothické subkultury	34
5.2.1.1 Hudba jako charakteristický znak gothické subkultury.....	34
5.2.1.2 Móda jako charakteristický znak gothické subkultury	35
5.2.1.3 Literatura jako charakteristický znak gothické subkultury	36
5.2.1.4 Ideje jako charakteristický znak gothické subkultury	36
II PRAKTICKÁ ČÁST	37
6 VÝZKUMNÁ ČÁST	38

7	METODIKA VÝZKUMNÉ ČÁSTI	39
7.1	CÍL VÝZKUMU	39
7.2	DRUH VÝZKUMU	39
7.3	VÝZKUMNÝ VZOREK	39
7.4	METODY SBĚRU DAT	40
7.4.1	Pilotáž	40
7.4.2	Pozorování	41
7.4.3	Analýza děl respondentů.....	41
7.4.4	Standardizované testy MBTI.....	41
7.4.5	Polostrukturovaný rozhovor.....	41
7.4.6	Postavy s charakterem	41
8	INTERPRETACE DAT	42
8.1	POZOROVÁNÍ.....	42
8.2	OSOBNOSTNÍ TEST MBTI	47
8.3	UMĚLECKÉ PRÁCE	48
8.4	POLOSTRUKTUROVANÝ ROZHOVOR.....	50
8.4.1	Tematické okruhy určené pro dokreslení problematiky	53
8.4.2	Důsledky opuštění subkultury	56
8.5	POSTAVY S CHARAKTEREM.....	60
9	VYHODNOCENÍ VÝZKUMU.....	62
	ZÁVĚR	66
	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	67
	SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK.....	72
	SEZNAM OBRÁZKŮ.....	73
	SEZNAM TABULEK	74
	SEZNAM PŘÍLOH	75

ÚVOD

Někam patřit, být součástí něčeho, co v nás upevňuje pocit sounáležitosti, potřebnosti. Něčeho, co umlčuje strach a obavy. Něčeho, co nám pomůže vyrovnat se s těžkostmi dnů. Jde-li vše dobře, pak toto všechno najdeme v náručí rodiny. Co když to ale nestačí? Co když to není to, co ve skutečnosti hledáme? A co že to vlastně hledáme? Mnohdy nám při našem pátrání pomáhají různé melodie - melodie, které nás unesou daleko od všeho, někam pryč. Do světa, kde je všechno jak má být. Neexistuje zde boj mezi egem a super egem. V tomhle světě se nám líbí. Prostřednictvím hudby do něj pronikáme víc a víc. Chceme to vše vyjádřit, dát najevo. A nejsme v tom sami, společně s námi šlo jinou nebo stejnou cestou několik dalších lidí. Vznikají nepsaná pravidla. Vzniká kultura v kultuře. A my jsme její součástí, patříme k ní. Přistupujeme na její pravidla, ztotožňujeme se s ideologií a přizpůsobujeme svůj životní styl jejímu.

S plynoucím životem poznáváme, že už je čas na změnu. Jak se ale vymanit? Pro někoho to byla jen přestupní stanice v jeho životě, pro jiného jde o začátek procesu „desubkultura-ce“. Co všechno sebou tento proces přináší a existuje-li vůbec, zjišťuji ve svojí diplomové práci.

Práce je koncipována do dvou základních sekcí - praktické a teoretické. První kapitola teoretické části je věnována hudbě, jejím stručným dějinám, funkcím a jejímu vlivu na člověka. Druhá kapitola obsahuje informace o období dospělosti, konkrétně pak o období mladé dospělosti, které blíže specifikuje. Následující kapitola pojednává o procesu socializace, zahrnuje objasnění několika souvisejících pojmů, dělení fází socializace a jejich popis. Charakterizuje taktéž činitele, kteří se na procesu socializace podílejí. V rámci čtvrté kapitoly je popsán termín subkultura – související pojmy, definice a funkce, které sebou přináší. V nadcházející, páté, kapitole je podrobně rozebrána tzv. gothická subkultura, konkrétně její vznik, charakteristické znaky a podobně.

Cílem praktické části je poodkrýt problematiku odchodu z hudební gothické subkultury a popsat důsledky, které sebou tento proces přináší a ovlivňuje tak život jedince. Pro zachování kontinuity souvislostí, je třeba zabývat se i ostatními okolnostmi, které jsou s touto problematikou spjaty. Proto je v praktické části zahrnut i nástin procesu takzvané „subkulturalizace“ – což jsou impulzy vedoucí k začlenění se do hudební subkultury, přínos, který členství v hudební subkultuře obnáší, podněty směřující k jejímu opuštění a v neposlední řadě i znaky spojující budoucí členy hudební gothické subkultury.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 HUDBA

Hudbu lze pokládat za element lidské společnosti. A stejně jako živly plní své, v mnoha případech, nezastupitelné funkce v životě lidí, tak i hudba má v životě člověka své nezařaditelné místo.

Většina z nás ví, co je hudba, nicméně často jen do té doby, než se to pokusí vyjádřit slovy (Spence, 2000).

1.1 Definice a charakteristika hudby

Existuje množství různorodých definic hudby vymezených z mnoha odlišných pohledů, způsobů vnímání a z různých časových období. Například slavný německý hudební skladatel L. v. Beethoven vnímal hudbu jako „(...) vyšší zjevení než všechna moudra a filozofie.“ Pochopitelně nejen hudební mistři, ale i literární umělci viděli v hudbě kouzlo. Kupříkladu věhlasný spisovatel a dramatik W. Shakespeare věnoval popsání hudby tato slova. „*Když pod tvrdým tlakem utrpení srdce chce podlehnout, tu hudba svým stříbrným zvukem dovede je povznést*“ (Linka, 1997). Novodobější definice popisují hudbu jako „ (...) umění, které působí na hudebníky i posluchače prostřednictvím tónu zpívaných nebo hraných na hudební nástroje. Využívá různé výšky, délky síly a barvy tónů, jejich nejrozmanitějších kombinací a souzvuků a rozvíjí je v promyšleně vytvořených, zapsaných, nebo improvizovaných formách. Působí na smysly i city člověka a prostřednictvím sdílnosti krásných a mnohotvárných melodií, rytmů a harmonií může vyjadřovat své vidění světa a života a jeho humanistické ideály“ (Krňánek, 2001, s. 10). Je třeba podotknout, že význam slova hudba nebyl vždy takový, jako je tomu dnes. Tento termín se dříve užíval pro označení hry na strunný nástroj. Až později se začal používat ve shodném kontextu jako muzika (Vysloužil, 1995). Existence nemalého množství definic tohoto termínu svědčí o jeho ne příliš snadné uchopitelnosti. Podstatnou roli zde hraje individualita jedinců neboť to, co je hudbou pro jednoho, nemusí být hudbou pro druhého. V rozličnosti definic se tak odráží různorodost názorů na hudbu a na její vnímání celkově.

1.2 Hudba v kontextu vědy

Veškeré obory lidské činnosti mají své dějiny. Některé sahají velmi hluboko do historie, jiné jsou historicky mladší. Všechny však disponují bohatostí dění, přítomností změn, cestami vedoucími ke zdokonalení a k objevování něčeho nového, doposud nevyzkoušené-

ho. Veškeré tyto specificky orientované dějiny jsou odborně zpracovány a vnášejí do příslušných vědeckých oborů zajímavé poznatky a informace z minulých dob.

Vědní obor, zabývající se hudbou, se nazývá muzikologie. Jde o internacionálně používaný termín, jehož českým ekvivalentem bývá označení hudební věda. Toto vědní odvětví zkoumá historická, geografická, kulturní a jiná fakta a informace vztahující se k hudbě. Předmětem vědy jsou veškeré hudební žánry, i s jejich formami a výrazy. Jakožto i funkce a styly hudby. Příbuznými obory, které se zabývají hudbou, jsou etnomuzikologie a hudební folkloristika (Vysloužil, 1995). Hudební věda, je součástí věd o umění a jako taková je v zásadě produktem lidské činnosti. Z tohoto důvodu je spolu s ostatními vědami o umění řazena do kategorie společenských věd (Smolka, 2001). Do 19. století, než se hudební věda stala uceleným vědním oborem, existovaly následující odvětví - dějiny hudby, hudební estetika a hudební teorie. Posléze se k těmto odvětvím přidala ještě hudební folkloristika, etnomuzikologie, hudební pedagogika a hudební akustika (Vysloužil, 1995). Na konci 19. století se pak jako hraniční obor mezi hudební vědou a psychologíí vyprofilovala hudební psychologie a 20. století sebou přineslo vznik hudební sociologie a hudební sémiotiky (Smolka, 2001).

1.3 Dějiny hudby

Jak již bylo zmíněno, hudební problematikou se zabývá vědní obor muzikologie. Jednou z oblastí jejího zájmu jsou dějiny hudby. Tato oblast zahrnuje samotný vznik hudby a její následný vývoj.

1.3.1 Počátky hudby

Kdy se zrodila hudba a hudební umění je otázkou, která doposud nebyla zcela přesně zodpovězena. Najít odpověď a tento dávno minulý okamžik přesně určit, je zcela jistě nesnadný úkol, zejména vzhledem k tomu, že v této oblasti vyvstává mnoho nejasností.

Vědci, zabývající se touto problematikou se rozcházejí i v názorech, jaká složka byla v hudbě první. Jedni jsou zastánci toho, že nejprve existoval zpěv. Druzí jsou přesvědčeni o tom, že počátečním impulzem bylo bubnování, které mělo sloužit jako doprovod k rituálním tancům (Spence, 2000). Schnierer (1997) podotýká, že i když existující teorie o vzniku hudby nejsou zcela prokazatelné, v žádném případě se nevyklučují. Jejich různorodost může být zapříčiněna odlišným pojetím zrodu hudby v rozdílných kulturách. S ohledem na tuto skutečnost Schnierer (1997) vydefinoval teorie vzniku hudby následovně:

- Hudba je produktem práce. Vznikla jako její doprovod. Rychlý rytmus napomáhá udržovat pracovní tempo.
- Hudba je produktem imitování zvuků fauny a flóry.
- Hudba vznikala současně s mluvenou řečí.

1.3.2 Periodizace dějin hudby

Muzikologie je věda velmi obsažná a za dobu svojí existence nasbírala nemalé množství různých teorií a poznatků. To sebou přináší možnost volby jednotlivých definic a dělení. Pro práci jsme vybraly periodizaci dějin hudby dle Smolky (2001), která v rámci tří hledisek popisuje smysl hudby ve společnosti.

Prvním z nich je *obecně historické* hledisko. V tomto případě je hudba chápána jako osobitá činnost člověka. Hudbu mohou v tomto pojetí tvořit pouze lidé na určitém stupni historického vývoje. Pokud je ale hudební vývoj charakterizován především na základě změn uměleckých slohů a jejich předělů, jedná se o hledisko *hudebně imanentní*. Následující, *kulturně historické*, hledisko je pro tuto práci nejvhodnější. Hudba je zde vnímána jako součást kultury a je jedním ze základních uměleckých oborů. Hudba velmi úzce souvisela s literaturou, divadlem, architekturou, výtvarným uměním. Společně pak dotvářely životní styl jednotlivých období. V rámci tohoto hlediska je hudba dále periodizována na základě celkového vývoje kultury (Smolka, 2001).

Vývoj kultury je v tomto případě demonstrován pomocí vžitého dělení výtvarného umění a architektury charakterizujících jednotlivá období. Například antické období bylo charakteristické lyrickými písněmi a instrumentální hudbou s jednohlasnou, eventuelně heterofonní interpretací. Hudba začínala postupovat do dramatu, díky čemuž získala svoji teorii a estetiku. Nadcházející předrománské a románské období pojímala hudbu jako prostředek k oslavě Boha a k obracení lidí ke křesťanské víře a přemýšlení o Bohu. Náboženská tematika přesahovala i do gotického období. Své počátky zde měly milostné, hrdinské a lyrické písně. Objevovali se trubadúři a minnesangři. Následovalo období renesance, které sebou přineslo první zásahy do jednodušnosti církve a její nadvlády nad uměním. Z hudby byla zřejmá renesanční a humanistická atmosféra. Jednalo se o dobu vyspělých vícehlasných vokálů. Období baroka pak dodávalo hudbě dramatickost a tragiku. Hudba tak zanechávala velmi působivý a silný dojem. Důkazem toho mohou být skladby od J. S. Bacha, A. Vivaldiho a dalších autorů této doby. Lehkost a samostatnost vnitřních hlasů do hudby

přinesl klasicismus. Období romantismu pak bylo doménou výrazovosti, kdy docházelo k dalšímu komplikování a proměnám již zažitých forem hudby. Což je možné postřehnout při poslechu děl autorů komponujících v tomto období – Weber, Smetana, Strauss a tak dále. Nástup secese v sobě zahrnoval směry, které se podílely na takzvaném rozkladu tradiční hudby. Patřil sem pozdní romantismus, impresionismus, relativismus. A konečně 20. století, je považováno za století exploze hudebních stylů. Směrem k současnosti se objevují potíže při specifikaci kulturně-sociálních období. S největší pravděpodobností bude možné hudební dění charakterizovat až z hlediska uzavření slohové epochy (Smolka, 2001).

1.4 Funkce hudby

Dle Poledňáka (1984) je význam hudby v životě člověka ukryt v jeho potřebách, přičemž každá potřeba je odrazem jednotlivé funkce hudby. Na funkce hudby je nahlíženo z mnoha pohledů. Tímto tématem se nejvíce zabývá Poledňák (1984), který původně dělí funkce hudby do dvou základních kategorií. První z nich je funkce estetická, druhou pak nazval funkcí specifickou jednoduchou – zahrnující další vnitřní dělení. Toto dělení je ovšem poněkud obsáhlé a složité. Z tohoto důvodu vyčlenil základní funkce hudby, které definuje následovně:

- Nevšední způsob poznávání a hodnocení světa.
- Dostí specifickou a mimořádně vydatnou cestu k seberealizaci.
- Utváření specificky lidského zvukového prostředí.

Příkladem dalšího členění funkcí může být Sedlákovo pojetí (In Krňánek, 2001), který funkce hudby schematicky rozdělil (viz. Tabulka č. 1).

FUNKCE	CHARAKTERISTIKA
ESTETICKÁ	Umožňuje vnímání krásna a budování estetického postoje.
ETICKÁ	Napomáhá k formování mravní stránky člověka a pomáhá tvořit jeho světový názor.
KOMUNIKAČNÍ	Je chápána jako jeden z nástrojů interpersonální komunikace.
TERAPEUTICKÁ	Její vnímání napomáhá k uvolnění, zjemňuje a povznáší mysl.
HEDÓNISTICKÁ	Dokáže vyvolat radost, blaženost, vášeň apod.
REKRESTIVNÍ	Přináší sebou zábavu a odreagování se.

Tabulka č. 1 - Funkce hudby dle Sedláka.

1.4.1 Působení poslechu hudby na člověka

Ve většině případů má hudba na člověka velmi značný emoční vliv. Nakonečný (2000) definuje emoce jako subjektivní stavy, které se vyskytují v mysli bez zásahu vědomí. Jedná se o psychické reakce jak na vnitřní, tak i na vnější podněty. Tyto reakce mají různé, většinou, protichůdné dimenze (příjemné – nepříjemné, radost – smutek). Meduševskij (1982) podotýká, že hudební emoce mají své specifikum, které spočívá v tom, že jsou prožívány na základě životních emocí.

Emocionální působení hudby nespočívá pouze v samostatné hudbě. Je zprostředkováno i sférou předpokladů a způsobem realizace hudby. Záleží tedy i na osobnosti interpreta, spolupůsobení prostředí a tak podobně (Poledňák, 1984). Hudba se tedy dosti značně dotýká lidské psychiky a dokáže přetvořit duševní rozpoložení.

Například motorická stránka hudby, tedy její rytmus, tempo a podobně, může mít vliv na rozhodování a jednání člověka (Linka, 1997). Obecně lze říci, že hudba může člověka stimulovat, mobilizovat, relaxovat, euforizovat, uvolňovat, dostat do napětí. Záleží ovšem na povaze zvolené hudby a eventuelně i na osobnosti jedince. Účinky hudby mohou být totiž protichůdné – a to dokonce i u jednoho jedince v různých časových obdobích (Sacks, 2009). Působení hudby na člověka není podle Krejčové (2009) závislé jen na skladbě, kterou jedinec poslouchá, ale záleží taktéž na hudebních nástrojích, které jsou ve skladbě použity. Na fyzickou stránku značně působí bicí, basy, elektronická hudba i některé dechové nástroje. Na stránku citovou pak nástroje dřevěné a strunné. Konkrétněji na mysl smyčce a na duši a city harfa, varhany či zvonkohry. Pokud člověk potřebuje své tělo dobít energií, pak je třeba zvolit skladby silnějších rytmů, rychlých melodií a výraznější kontrasty – klavír, trubku, lesní roh, tubu, saxofon, pozoun.

Hudba nejen že ovlivňuje emoční prožívání člověka. Ale podle materiálů Olivera Sackse (2009), hudba ovlivňuje i centrální nervovou soustavu. Výzkumy v této oblasti neustále pokračují a vyvíjejí se nové teorie.

1.4.1.1 Proč hudba zlepšuje náladu

Na základě výzkumu, při kterém vědecký tým z Kanady skenoval mozky dobrovolníků poslouchajících hudbu, bylo zjištěno, že mozek vyplavuje dodatečný dopamin (ČTK, 2011). Dopamin je chemická látka, která přirozeně vzniká v mozku. Příkladem jeho funkcí je mimo jiné zpracovávání informací. Je taktéž spojován se systémem příjemných vjemů, a

účinkuje jako motivace k různým aktivitám (Hugo, Vokurka, 2000). Díky tomuto poznatku se stává srozumitelnějším fakt, že hudba je populární napříč kulturami. Během výzkumného pokusu pouštěli vědci všem zúčastněným pouze instrumentální hudbu, čímž dokázali, že zpěv není pro tvorbu dopaminu nepostradatelný (ČTK, 2011).

1.4.1.2 Velmi hlučná hudba

Podle Linky (1997) jsou role hudby v některých případech závislé na její hlasitosti, což demonstruje v následujících příkladech. Představme si člověka poslouchajícího hudbu se sluchátky na uších. Je tak dobrovolně izolovaný od okolního světa. Svým způsobem svobodný a odlišný. Naproti tomu večírek, kde do konverzace vstupuje hlasitá hudba, která dává lidem pocit sounáležitosti, příslušnosti k partě. V obou těchto případech hraje hudba velmi podstatnou roli. A v obou případech platí i to, že čím je hudba hlasitější, tím lépe. To sebou ale nese určitá rizika a ohrožení.

Sluchové ústrojí je totiž přirozeně nastaveno na průměrnou hladinu zvuku. Dostává-li se k němu ale déle trvající nadbytečný hluk, přizpůsobí se daným okolnostem a jeho vnímavost se snižuje. Spolu s ní i citlivost a rozlišovací schopnost. Za těchto okolností následně dochází k procesu degenerace (Hugo, Vokurka, 2000). Meduševskij (1982) dodává, že opakované holdování hluku může vést, mimo jiné, k necitlivosti a hrubosti sluchového ústrojí. A upozorňuje, že účinky se mohou projevit i v jiných oblastech lidské schránky. Hlučná hudba totiž podněcuje agresivitu v napjatých situacích, působí jako proti faktor při soustředění a u řidičů zvyšuje bezohlednost. Zeleiová (2007) zmiňuje, že pokud nedojde k vyvažování poslechu hlučné hudby podněty s opačnými tendencemi, dochází k snížení vnímavosti, bezmyšlenkovitosti, emocionální koarktaci (zúžení prožívání) a citovému zakrňování (emocionální atrofii).

1.4.1.3 Přemíra hudby v životě člověka

Součástí dne člověka je bezpochyby hudba. Je slyšet v hromadných dopravních prostředcích, v obchodech a nákupních centrech, v kavárnách. Možnost nenatrefit v průběhu dne na hudbu je velmi nepravděpodobná. V případě poslechu hudby je ale třeba podotknout, že méně je zřejmě více. „*Všude tam, kde se nám hudba vnucuje, útočí na naši soustředěnost a vyrovnanost. Člověk vesměs nemůže poslouchat hudbu nezúčastněně, musí se s ní citově ztotožnit, identifikovat. Jestliže se však proces citové identifikace se znějící hudbou z rozmanitých příčin nemůže uskutečnit, má to neurotizující účinek; hudba pak působí jako*

stressor” (Linka, 1997, s. 127). Poledňák (1984) pro hudbu, která se stala jakýmsi odpadem a narušitelem používá termín *akustický smog*. Akustický smog je velmi často přirovnáván ke kouření tabáku. Při kouření jde o to, že pozvolným, latentním způsobem škodí nejen konzumentům, ale i lidem v okolí – tedy nedobrovolným příjemcům. Právě tak jako přemíra hudby. V souvislosti s termínem akustický smog se objevil pojem hudební ekologie.

V roce 1993 byla dokonce ustanovena ekologická komise České hudební společnosti, která usiluje o to, aby hudba nebyla všudypřítomným trízničem lidské společnosti (Linka, 1997).

1.4.1.4 Hudebnost v období časně dospělosti

Vnímání hudby a její role v životě člověka se mohou odvíjet od jednotlivých vývojových období.

Například v období dospělosti se sice povětšinou uzavírá rozvoj schopností a ustalují se zájmy i celkový profil osobnosti. (Krejčířová, Langmeier, 2006). Podle Poledňáka (1984) to ale neznamená, že nemůže docházet k závažným změnám v postojích vůči hudbě. Například hudební nadšenec se může proměnit v rezignovaného hudebního konzumenta čehokoliv.

2 DOSPĚLOST

Jak podotýká Krejčířová a Langmeier (2006), i přesto, že zhruba jednu čtvrtinu života naplňuje vývoj člověka k takzvané zralosti a asi tři čtvrtiny ke stárnutí, je patrné, že psychologie dospělého věku je mnohem méně rozvinuta, než psychologie dětství a dospívání.

Proto je pojmu dospělý, a období dospělosti vůbec, třeba věnovat pozornost. Současně je nezbytné striktně definovat obsah i rozsah tohoto období. Dospělost bývá povětšinou dělena na etapy, jejichž mezníky jsou vesměs označovány jako věkové hranice.

2.1 Dělení období dospělosti

Autoři zabývající se touto problematikou uvádějí sice podobná dělení tohoto období, ovšem s mírným posunem věkových hranic. Například Švancara (1993) člení období dospělosti na mladou dospělost charakterizovanou věkovým obdobím od 20 do 30 až 32 let. Dále střední dospělost s věkovým rozmezím 30 – 32 až 46 – 48 let. A období starší dospělosti neboli presenium do 60 až 65 let. Naproti tomu Hurlocková (In Čížková, 1999) akceptuje dvě základní stádia tohoto období. Ranou dospělost 21 – 40 let a střední věk do 60 let. Faktem je, že raná fáze v tomto případě ještě podléhá dělení na stadium explorativní, jehož věková hranice je 30. rok a stadium selektivní - do 40 let.

2.2 Časná (mladá, raná) dospělost

Podobně jako každé vývojové stadium, tak i časná dospělost má svá kritéria, na základě kterých je možné toto období definovat. Dá se říct, že právě časná dospělost je tranzitivní období mezi adolescencí a úplnou dospělostí.

2.2.1 Charakteristika časně dospělosti

Časná dospělost je tedy obdobím, které má své počátky kolem 20. roku věku a jeho horní hranice je vymezena dovršením 30 až 32 let (Švancara, 1993). Člověk během tohoto životního období přestává soudit okolní svět „černobíle“ (Říčan, 1990). Identifikuje se s rolí dospělého, upevňuje si svoji identitu, upřesňuje si své osobní cíle (Krejčířová, Langmeier 2006). Pro období časně dospělosti dle Čechové, Mellanové, Rozsypalové (2004) je taktéž charakteristické emocionální odpoutání se od rodičů, hledání životního partnera, profesní socializace, zakládání vlastní rodiny.

Jedním z významných rysů dospělosti je takzvaná zralost.

2.2.1.1 Zralost jako kritérium časné dospělosti

I tento pojem sebou přináší mnoho definic. Například S. Freud (In Fürst, 1997), vidí projev zralosti ve schopnosti milovat a pracovat. Charlota Bühlerová (In Krejčířová, Langmeier, 2006) pak zralost vymezuje jako věk, kdy jsou naplněny základní tendence. Jinými slovy jde o stav, kdy člověk cítí, že jeho prioritní úsilí, životní touhy a přání jsou v podstatě naplněny. Langmeier a Krejčířová (2006) podotýkají, že nejzákladnějším znakem zralosti je zdolání disharmonie dětství a dospívání.

Charakteristické vlastnosti zralého člověka

Podle Englishmena a Pearsona (In Fürst, 1997), má být zralý člověk schopen následujícího:

- Každodenně provést úměrné množství pracovní činnosti, aniž by byl nadměrně unavený. Zároveň by měl pociťovat uspokojení z vykonané práce a měl by být přesvědčen o její užitečnosti.
- Udržovat přátelský vztah s několika blízkými lidmi.
- Intimního, sexuálního styku, aniž by se u něj projevoval pocit viny nebo zábrany. Má zároveň umět dávat a přijímat něhu a lásku.
- Odpočívat, radovat se z přírody, hudby, poezie...
- Jednat s každým člověkem bez predsudků a s ohledy na jeho individualitu.

Výše zmínění autoři uvádějí, že zralý člověk by měl nepochybně disponovat:

- Dostatečným množstvím sebedůvěry – jinými slovy netrpět neustále pocity viny a být rozhodný.
- Zájmem o zlepšování své životní situace, ovšem ne na úkor ostatních členů společnosti.
- Zájmem o předávání svých nabytých vědomostí a zkušeností mladším.
- Tendencemi zvyšovat osobní zájem o blaho lidí ve stále rozsáhlejší okruhu – nejen blaho vlastní, blaho rodiny a přátel, ale i blaho obce, státu, národa a konečně celého lidstva.
- Způsobilostí odpoutat se od nežádoucího napětí, zapříčiněného například vykonáváním denních povinností, vyrovnáváním se s překážkami...
- Vlastnostmi jako je spolehlivost, dále přístupnou myslí, ochotou usilovat o sebeaktualizaci a dosažení moudrosti.

Čechová, Mellanová, Rozsypalová (1999), podotýkají, že výše zmíněné charakteristiky představují jakýsi ideál, ke kterému by se měl člověk více či méně přibližovat.

2.2.1.2 Sebepojetí

S problematikou zralosti velmi úzce souvisí i pojem sebepojetí. Sebepojetí je představa o sobě. Jde o očekávání, která jedinec chová vůči sobě samému. Od sebeúcty se liší tím, že má hodnotící charakter a popisný rozměr (Hartl, Hartlová, 2009). Počátky tohoto pojmu je možné nalézt již v 17. století v pracích Descarta, Locka a Huma. Tito zdůrazňovali, že já, je základní složka vědomí (Hayes, 2003). Na tuto myšlenku navázal James, který upozornil na to, že velmi důležitou součástí sebepojetí je sociální srovnávání, které probíhá ve vztahu k význačným jedincům. Což znamená, že se člověk nesrovnává s úplně cizími lidmi, ale s takovými, jež pokládá za sobě podobné, nebo v nich vidí zosobnění cílů, kterých chce dosáhnout (Hartl, Hartlová, 2009).

Důležitou součástí sebepojetí, je dle Cooley (In Hayes, 2003) zpětná vazba, která se člověku dostává od druhých. Pro formování sebepojetí je tedy velmi důležitá interakce a potažmo vnímání reakcí druhých lidí na jedince (Výrost, Slaměník, 2008).

2.2.2 Rizika spojená s obdobím časně dospělosti

Základní potencionální rizika tohoto období, jsou dle Fürsta (1997) rozvod, nezaměstnanost a nepřijetí.

Rozvod

Během mladé dospělosti může docházet k prvním manželským krizím, způsobeným, mimo jiné, náročností manželství na toleranci, vysokou zodpovědností. Je-li součástí manželství i dítě – péče o něj vyžaduje nemalé množství času a taktéž fyzických sil. V neposlední řadě mohou nastat i finanční problémy. Všechny tyto aspekty pak směřují ke krizi, která, velmi často, vyvrcholí rozvodem (Čechová, Mellanová, Rozsypalová, 1999).

Nezaměstnanost

Hlavní činností člověka v tomto období je práce (Kohoutek, 2008). Je-li někomu odebrána možnost pracovat, vedle finanční ztráty se objevují i velice závažné psychické důsledky.

Nepřijetí

V tomto případě se dle Fürsta (1997) jedná o nepřijetí jednoho a jedinečného životního cyklu i lidí, kteří v něm musejí být a nemohou být nahrazeni jinými. Přichází nová láska k rodičům s přijetím toho, že jsou, jací jsou a ne jací by měli být. Dále akceptování skutečnosti, že člověk je osobně zodpovědný za svůj vlastní život.

Není-li této jednoty dosaženo – nedojde-li k přijetí - přichází zoufalství a prázdnota.

Za hlavní úkol časně dospělosti lze považovat nalezení alespoň dlouhodobých a konkrétních cílů, započetí životní dráhy v samostatném životě a v neposlední řadě i neustálé přijímání nových interakcí v rámci procesu socializace (Krejčířová, Langmeier 2006).

3 SOCIALIZACE

Margaret Thatcherová, bývalá předsedkyně vlády velké Británie, v únoru 1989 řekla, že něco takového jako je společnost, vlastně neexistuje. Jsou jen jednotliví muži a ženy a jsou rodiny (Jandourek, 2008). Faktem je, že to tak na první, pohled může opravdu vypadat. Letný pohled odkrývá pouze skupiny lidí, starající se o sebe a své záležitosti. Při důkladném pohledu se ale vynořují skupiny lidí, kteří jednají velmi organizovaně (Loon, Osborne, 2002).

Předpokládáme tedy, že společnost existuje a jedním z procesů, který se v ní dennodenně odehrává, je socializace.

3.1 Objasnění souvisejících pojmů

Termín socializace sebou přináší několik pojmů, jejichž objasnění je pro pochopení této problematiky nezbytné.

Sociabilita

Sociabilitu lze obecně chápat jako pojem, který označuje souhrn schopností a ochoty člověka navazovat sociální styky a vztahy s jinými lidmi. A taktéž sklon člověka ke společenskému přizpůsobování (Geist, 1992).

Sociální role

Jde o strukturu forem chování - předem daných, vyžadovaných nebo očekávaných. Sociální role zrcadlí očekávání členů společnosti (Boudon, 2004). Člověk je ve svém životě nositelem několika sociálních rolí najednou. Tyto mohou být společně v rovnováze, nebo se mohou naopak křížit v konflikt (Buriánek, 1996).

Sociální status

Tento pojem vyjadřuje základní postavení jedince ve společnosti. Sociální status může být buďto předem daný, připsaný, přidělený člověku, v tomto případě jde o takzvanou askripci, nebo se odvíjí od výkonu člověka (Boudon, 2004). Status není rigidní, naopak, během života se může měnit. To je označováno jako sociální mobilita. Ta může mít buď vzestupnou, nebo sestupnou tendenci (Buriánek, 1996).

Společenská adaptace

Tento termín se používá v souvislosti s interakčním procesem, který probíhá mezi subjektem a prostředím. Subjekt se vyrovnává s neustále se měnícími faktory sociálního prostředí a do takového prostředí se včleňuje – hledá své místo (Geist, 1992).

Sociální zrání

Jde o projev socializačního procesu v rámci zvnitřňování norem, hodnot, cílů, které vycházejí z dané společnosti. Sociální zrání se projevuje „vrůstáním“ do společnosti, spolu s přebíráním a osvojováním si vzorců chování, které jsou v dané společnosti považované za správné a žádoucí (Geist, 1992).

3.2 Definice termínu socializace

Slovo socializace pochází z latinského slova socialis, tedy společný (Geist, 1992).

Z čistě sociologického hlediska je socializace: „*Proces vývoje od stádia bezmocného novorozence až po osobu, která si dobře uvědomuje sebe samu a orientuje se ve své vlastní kultuře*“ (Giddens, 1999, s. 39). Naproti tomu sociálně psychologický pohled vnímá socializaci jako proces, při kterém dochází k osvojování pravidel chování, souboru názorů, hodnot a postojů jedincem, s cílem stát se plnohodnotným členem společnosti. V podstatě jde o sociální učení, které je dáno sociálními podněty a vztahy, jež se odehrávají v rámci sociálního prostředí (Nakonečný, 2009). Jinými slovy jde o vrůstání jedince do společnosti, které se děje pomocí osvojování si žádaných pravidel a omezení, jenž jsou danou společností vyžadovány a preferovány (Hewstone, Wolfgang, 2006).

Průcha (2008) socializaci vnímá ze sociálně pedagogického stanoviska a charakterizuje ji jako proces postupné přeměny čistě biologického jedince v jedince společenského. Jde tedy o proces, v rámci kterého se jedinec učí v dané společnosti žít. Probíhá po celý život, nahodile a odehrává se vždy v kontextu nějakého prostředí. Podotýká, že socializace není pouze sociálním jevem a zahrnuje i následující mechanismy:

- Udržuje jednotu v kulturně společenském vývoji lidstva.
- Obohacuje kulturní dědictví předešlých generací.
- Napomáhá vzniku nových kulturně společenských hodnot.

3.3 Fáze socializace

Jandourek (2008), určuje jednotlivé fáze socializace na základě věku, pro který je typické určité prostředí, v němž se socializace odehrává. Konkrétně - v dětství probíhá primární fáze socializace, která se uskutečňuje zejména v rodině. V jejím rámci jsou utvářeny základní struktury osobnosti. Normy, které si jedinec v tomto období osvojí, jsou považovány za stabilní, ale není vyloučené, že se během života změní. Primární fáze socializace trvá do třetího roku života. Následuje fáze sekundární, která připravuje jedince na jeho roli ve společnosti. Neprobíhá pouze v rodině, další významnou institucí v této oblasti se stává také škola. O terciární fázi socializace lze hovořit v souvislosti s obdobím dospělosti. Jde o neustálé přejímání, které člověk uskutečňuje v rámci svého okolí. Dle Nakonečného (2009) je zdrojem socializace v období dospělosti velký okruh sociálních interakcí jedince. Mimo jiné jeho příslušnost k určitým skupinám nebo abstraktní ideje, na základě kterých může dojít k výskytu takzvané opravných zkušeností, a to může mít za následek psychické změny jedince.

Naproti tomu Hroncová (2001) dělí socializaci pouze do dvou základních fází. První z nich je přípravná fáze, jejíž naplnění tkví v osvojení řeči, postupném zvnitřnění norem a hodnot, které jsou uznávané danou společností, a přejímáním základních společenských rolí. Přípravná fáze je následována fází realizační. V ní dochází k převzetí a plnění dalších rolí. Objevují se zde takzvané životní dráhy - rodinná, profesní a společenská - v rámci kterých se celoživotně odehrává proces socializace. Například součástí společenské dráhy jsou aktivity a snahy, které směřují ke společenskému prospěchu. Průcha (2008) ovšem podotýká, že v posledních letech je dosti zřetelný jakýsi nádech izolovanosti a individualismu.

Za shrnutí výše zmíněných způsobů dělení fází socializace lze považovat členění dle Průchy (2008), které je koncipováno následovně:

- Počíná fází *sociability*, kdy dochází k formování osobnosti jedince, především v rodině.
- Následuje fáze *personalizace*, kdy se jedinec učí prvním rolím a současně dochází k formování vlastního já.
- Dále přichází fáze *profesionalizace*, tedy období profesní přípravy a rozšiřování sociálních vztahů.
- Závěrečnou fází je pak *společenská angažovanost*. Naprosté začlenění do společnosti.

3.4 Proces socializace

Lidské jednání nelze vysvětlit pouze na základě kultury. Člověk je totiž neustále do značné míry ovlivňován přírodou. Socializaci je tedy třeba vnímat holisticky - z hlediska biologického, psychologického a sociálního (Jandourek, 2008). Základními činiteli socializace jsou dle Průchy (2008) v první řadě genotyp, vrozené dispozice, výchova, prostředí a fenotyp. Genotyp je chápán jako soubor vlastností získaných v okamžiku početí. Vývojové změny v prenatálním období, včetně určité míry vývojové aktivity spadají pod vrozené dispozice jedince. Fenotypem je označen soubor znaků, za pomoci kterých se jedinec projevuje v určitém stádiu svého života. Nakonečný (2009) dodává, že za základní socializační činitele je možné považovat i rodinu, školu a skupiny vrstevníků. V poslední době jsou do této oblasti řazena i masmédiá.

Socializace je považována za celoživotní proces, v rámci kterého se naplňují určité cíle. Dosažení těchto cílů může být chápáno jako produkt socializace. Obecně je za výsledek socializace považována osobnost člověka - jeho sociální zkušenosti, které získal prostřednictvím sociálního učení (Nakonečný, 2009). Bandura (In Nakonečný, 2009) spatřuje hlavní cíl úspěšné socializace v nahrazení vynucované adaptace pomocí příkazů a trestů, vnitřní autoregulací. Buriánek (1996) dodává, že socializace by měla člověka vybavit pro budoucí život ve společnosti. Měla by ho připravit na zapojení se do pracovního procesu i na zvládání každodenního styku s druhými lidmi.

4 SUBKULTURA

Subkultury obohacují většinou společnost o nové hodnoty a vzorce chování. Vlastní hodnotová měřítko a osobitý vývoj utváří jejich podstatu (Buriánek, 1999). Prostřednictvím identifikace se subkulturou je člověku umožněn dočasný azyl, odpoutání se od všedních dnů a pomoc při jeho vnitřním hledání (Smolík, 2010).

4.1 Objasnění souvisejících pojmů

Pro pochopení problematiky týkající se subkultur je třeba znát několik následujících termínů.

Kultura

Slovo kultura, pochází z latinského slova *colo, colare* – obdělávání zemědělské půdy. Ve smyslu obdělávání kultury ducha ji poprvé použil Cicero, ve svých Tuskulských hovorech v 1. století před naším letopočtem (Smolík, 2010). Jde o dosti komplikovaný společenský proces. Jako taková je předmětem zájmu mnoha věd. Například kulturní antropologie, sociologie, etnologie a podobně. Z tohoto důvodu existuje mnoho různých definic zachycujících kulturu z více hledisek. Dle Giddense (1999) je kultura tvořena hodnotami, ke kterým se lidé hlásí. Normami, se kterými se ztotožňují a dodržují je a hmotnými statky, které vytvářejí. *Hodnota* je abstraktní ideál. Souvisí s lidskými zájmy a plní úlohu takzvaných orientačních bodů, kterými se řídí každodenní praktické činnosti člověka (Jandourek, 2008). *Normou* se rozumí konkrétní zásady, jejichž smyslem je udávání určitých pravidel a řádu a očekávání, že se jimi lidé budou řídit (Giddens, 1999).

Dle Sopóciho a Búzika (2009) lze kulturu vnímat jako označení pro veškeré sdílené normy, projevy chování, schopnosti, hodnoty, rituály, tradice, znalosti a dovednosti, se kterými se jedinec nerodí, nýbrž které přebírá v procesu socializace. Jinými slovy lze říct, že kulturu formuje několik specifických fragmentů, jako jsou - jazyk, náboženství, potřeby, morálka, právo, technika, umění, věda, zvyky, ale i sport, móda a tak dále (Smolík, 2010).

Podle Duffkové, Urbana a Dubského (2008) obecně kulturu tvoří:

- Kulturní artefakty, což jsou výtvořiny lidské činnosti.
- Sociokulturní regulativy, tedy normy a pravidla lidského chování.
- Ideje, které jsou představovány hodnotami, představami, nehmotnými cíli.
- Sociální instituce, chápané jako komplexy mezilidských vztahů.

Kontrakultura

Kontrakultura je označení pro opoziční typ kultury, respektive subkultury a to vůči majoritní kultuře. Typickým znakem kontrakultury je výrazný kontrast s normami oficiální kultury s častými projevy negace (Smolík, 2010). Vznik kontrakultury je podmíněn zejména přítomností frustrace a deprivace. Společensko-kulturní systém je totiž povětšinou chápán jako nepřátelský (Línek, 1997). Kontrakultury vesměs vznikají na okraji společnosti. Motivem jejich vzniku bývá většinou potřeba protestu a touha po změně s prosazením vlastních hodnot (Duffková, Urban, Dubský, 2008). Dá se říct, že hodnoty majoritní společnosti jsou pro kontrakultury de facto impulzem pro jejich vznik (Buriánek, 1999).

Životní styl

Životní styl se dá definovat jako systém životních forem, které jedinec aktivně prosazuje (Smolík, 2010). Zahrnuje v sobě několik vzájemně se ovlivňujících segmentů. Mimo jiných hodnotovou orientaci, která se odráží v chování i ve způsobu využívání materiálních a sociálních životních podmínek (Pávková, 1999). Za hlavní segment považuje Smolík (2010) životní hodnoty. Ty jsou utvářeny do systému hodnot, který vzniká v průběhu života a je ovlivňován zejména životními podmínkami a aktivitou jedince. Smolík (2010) dále podotýká, že v subkulturách jsou životní hodnoty naopak přisuzovány celé skupině.

Scéna

Scéna bývá ve většině případů založena na základech subkultury, ale není možné ji ztotožňovat s konkrétní subkulturou (Smolík, 2010). „*Scéna je moderní městská forma společenského styku, ve které mají účastníci stejný zájem na trávení volného času nebo se zaměřují na stejný životní styl, ale nemusí se vzájemně znát...*“ (Smolík, 2010, s. 37).

Lidé mohou patřit do několika scén současně, což svědčí o propustnosti hranic mezi jednotlivými scénami (Androvičová, In Smolík, 2010).

Underground

Toto slovo je anglického původu a znamená – podzemí. Ze sociologického hlediska jde o neoficiální hnutí nebo kulturní směr. V rámci hudebního oblasti se jedná o transformaci jednoduché hudební poetiky do velmi originální sféry – takzvaných hudebních experimentů (Ilustrovaná encyklopedie, 1995). Dle Alana (2001) lze underground charakterizovat na základě jeho společných rysů:

- rázovitá orientace na oblast umění,
- trvání na tvůrčí nezávislosti,
- uzavřenost do vlastního světa,
- vytváření relativně úzkých společenství,

Mainstream

Tento termín pocházející z angličtiny vznikl spojením dvou slov main – hlavní, stream – proud.

Používán bývá s nádechem negativity, většinou vůči chování davu. V oblasti hudby je za mainstream považován nejpobulárnější styl (Kučera, 2005).

Hnutí

Homogenní seskupení, které lpí na splnění požadavků a dosažení politického, kulturního nebo společenského cíle, a to mimo rámec institucionalizované politiky. Svoji existenci podtrhují zakládáním formálních organizací – například občanská sdružení. Veškeré svoje aktivity směřují k naplnění svých cílů (Smolík, 2010).

Stupeň angažovanosti jedince

Androvičová (In Smolík, 2010) definovala následující tři stupně angažovanosti jedince v rámci subkultury:

- Základní scéna: příslušníci této kategorie se naplno věnují subkultuře.
- Frakce subkultury: jde o členy subkultury, kteří se ve scéně přímo pohybují.
- Zájmová scéna: v tomto případě se jedná o takzvané povrchní příznivce subkultury. Nestojí o hlubší proniknutí do subkultury, jde jim o pouhé přijetí jejího stylu (sledují módní trendy, ale nevnímají ideologii).

4.2 Pojem subkultura

S fenoménem subkultur se naše společnost, setkala již před rokem 1989. V průběhu 90. let se na území našeho státu vyprofilovaly téměř všechny subkultury, mající tradici zejména v Anglii a USA (Smolík, 2010).

4.2.1 Definice pojmu subkultura

Pojem samotný je ve spojitosti se společenskými vědami používán od 40. let 20. století (Jandourek, 2008). Pro jeho vymezení však doposud nebyla určena univerzální definice. Obecně lze říci, že jsou jednotlivá vymezení rozdělena do dvou základních typů. Prvním typem jsou substanční definice, které se snaží vystihnout podstatu subkultury. Druhým typem jsou pak funkcionální definice, ve kterých jsou zachycovány funkce, které subkultura plní (Linhart, Vodáková, Kelner, 1996).

Podle Bella (1999) se jedná o relativně konzistentní kulturní struktura, která v systému majoritní společnosti představuje svět pro sebe. Barker (2006) podotýká, že subkulturu tvoří lidé, kteří vzájemně sdílejí specifické normy a hodnoty, na základě kterých se rozcházejí s dominantní společností. Tyto skupiny lidí si utváří takzvané mapy významů, díky kterým se pro členy subkultury stává svět srozumitelným.

Termín subkultura není striktně akceptován všemi autory. Například Girtler (2001) namítá, že označení subkultura obsahuje předponu „sub“, která poukazuje na nízké společenské postavení oné kultury. Na základě této skutečnosti preferuje termín „okrajová kultura“.

V podstatě je ale označení subkultura vnímáno jako jeden ze základních sociologických pojmů (Smolík, 2010).

4.2.2 Vznik a funkce subkultur

Cohen (In Smolík, 2010) je přesvědčen, že v případě, kdy má určitý počet lidí podobné problémy v oblasti sociální přizpůsobivosti, si v důsledku toho vytváří osobitý pohled na společnost a dává tak za vznik subkultuře. Buriánek (1999) podotýká, že podstatným momentem pro utváření životního stylu je prožívání přítomnosti.

Lze říct, že v subkulturách se seskupují jedinci, kteří disponují specifickými avšak podobnými problémy, kdy výsledkem je jejich vlastní pohled na sociální realitu ve společnosti Cohen (In Smolík, 2010). Řešení kolektivních nesnází tak může být chápáno jako příčina vzniku subkultur (Smolík, 2010). Podle Buriánka (1999) je možné za východisko a pozadí utváření subkultur považovat i společenské normy, respektive jejich negování.

Buriánek (1999) vidí subkulturu jako společenství lidí, které charakterizují určité znaky, jako hodnoty, symboly, chování, zvyky, vzhled) uvnitř širšího kulturního rámce, jehož jsou součástí. Subkultura ovšem záměrně udržuje svoji odlišnost, vůči dominantní společnosti a tímto způsobem si udržuje svůj styl. Dle Brakeho (In Smolík, 2010) obecně tvoří styl subkultur image (účes, make-up, tetování), vystupování utvářené stylem chůze, výrazem obličeje, postojem a argot (specifická slovní zásoba).

Funkční stránka subkultur tkví zejména v poskytování dočasného azylu v období interního hledání člověka. V jejich rámci si jedinec formuje ideová paradigmat, na základě kterých si utváří hodnoty, postoje a vztahy k okolnímu světu i k sobě samému. (Buriánek, 1999). Gruber (1997) shrnul funkce subkultur následovně:

- Poskytují druh zázemí nesnadno socializovaným jedincům.
- Umožňují vykonávat zájmové činnosti.
- Umožňuje objevovat a realizovat nové vzorce chování.
- Mohou být ukazatelem míry demokracie a svobody ve společnosti.
- Některé subkultury mohou být i potencionálním zdrojem problémů.

Pohled většinové společnosti na přívržence jednotlivých subkultur je často deformován různými předsudky, pověrami a hlavně neznalostí. Jednu z hlavních rolí v tomto směru sehrávají některá masová média (Smolík, 2010). Podle Buriánka (1999) je dalším značným důvodem vesměs negativních ohlasů společnosti zapříčiněn nezájmem o faktické informace, týkající se jednotlivých subkultur.

5 GOTHIC SUBKULTURA

„Goth - člověk schovaný pod svojí vlastní imaginární záclonou, stvořenou z temných vln, ale taky malých světlých průsvitů. Černé oči a rty možná mají za úkol schovat to, co se kryje uvnitř. Člověk, na něhož se obyčejný smrtelník dívá jako na černou ovci společnosti nebo duši, které vládne Satan. Ale pravda je úplně někde jinde. Je třeba jenom poznat a pochopit historii subkultury, která se stává pořád více známa, možná populární. Temní lidé - zde právě oni zvaní jsou gothy, gothic punkery. Plynou si světem, provokují, překvapují, tak jako každá subkultura“ (Pyszková, 2007).

Pojem gotika – gotický, se všeobecně užívá pro označení architektonického či uměleckého slohu. Vzhledem k této skutečnosti se pro označení hudebního stylu a subkultury do slova gotika – gotický vkládá písmeno „h“, čímž vznikne termín gotika – gothický. Tak dojde k nápadnému rozlišení významu již zmíněných alternativ slova.

5.1 Historie

80. léta minulého století jsou považována za období počátků gothické scény. Její vznik je velmi úzce svázán s hudbou. Původně se totiž jednalo o odnož takzvaného punkového, následně post-punkového hnutí (Mařík, 2007). McNeil (1999) charakterizuje punk jako alternativní generační hnutí, jež vznikalo v 70. letech 20. století na území Velké Británie. Jeho prostřednictvím byl projevován odpor k tehdejší společenské a politické situaci. Vyjadřoval nezávislost a odlišnost od veškerých společenských konvencí. V hudbě byly využívány jednoduché melodie obvykle o několika akordech a ostré, mnohdy satirické texty.

V 80. letech vznikalo mnoho nových kapel a hudební styl podléhal vývoji. Kapela, která stála u počátku gothického stylu Joy Division (dříve The Warsaw) změnila původně velmi agresivní a surový styl, na styl tajemný a temný. V čele kapely zpíval muž, který trpěl epilepsií. Léky, které na tuto nemoc užíval, sebou přinášely vedlejší účinky projevující se mimo jiné depresemi, což se zrcadlilo v jeho textech plných beznaděje a lítosti. V této době označil A. H. Wilson v televizní stanici BBC tuto kapelu jako „gothickou“. Tento moment je obecně uznáván jako první použití termínu gothic ve vztahu k označení určitého stylu hudby a následně i života (Mařík, 2007).

Za první ryze gothickou kapelu je obecně považována skupina Bauhaus, která svoji vizáží, texty a muzikou odpovídala tomu, co bylo vnímáno jako praprototyp gothického stylu (Rivulet, 2006).

Samotná subkultura vznikla v Londýně. Přesněji v londýnském klubu Bactave (Netopýří jeskyně) v roce 1981 (Smolík, 2010).

V 90. letech se termín "goth" a hranice s ním spojené subkultury staly více nejasnými. Objevovaly se zcela nové subkultury, anebo se ty, které již existovaly, staly více populárními. Některé byly médií spojovány s gothickou subkulturou. Ovšem jen na základě podobné módy a společných zvyků, nežli ve spojitosti s hudebními žánry. Postupem doby se používání termínu "goth" rozšířilo, a často sloužilo k charakterizaci skupiny, která neměla žádnou hudební ani módní podobnost s původní, originální gothickou subkulturou (Dryu, 2007).

5.1.1 Vývoj gothické subkultury

Vesměř každá společnost prochází určitým vývojem. Výjimkou nejsou ani subkultury, včetně subkultury Gothic. V gothické subkultuře se vystřídalo několik generací. Každá z nich si ji svým zvláštním osobitým způsobem přizpůsobila. Následkem čehož vznik několika pod-subkultur, více či méně se od sebe lišících.

Období od roku 1979 do roku 1985 je označováno jako první generace Gothic. Začala se formovat a vytvářet móda, specifická dekadentní stylizací. Hudební patřící do této etapy byly například již zmínění Joy Division a Bauhaus. Dále UK Decay, The Cure, The Sister of Mercy (Rivulet, 2006). Rok 1985 je považován za nástup druhé generace gothic. Hudba v tomto období dosahovala velkého rozkvětu. Takzvaná ryze post-punková éra pozvolna zanikala a ke slovu se přihlásil deathrock. Docházelo k častému používání kláves a automatických bubeníků. Tuto éru odstartovala skupina The Sister of Mercy, která začínala v období první generace. Její inovace v muzice byly však natolik výrazné, že je často spojována s počátkem druhé generace. Dalšími skupinami spadajícími do tohoto období jsou například Dead Can Dance, Red Flag, Nine Inch Nails (Rivulet, 2006). Počátek třetí generace je v polovině 90. let. Jednalo se o období, které velmi ovlivňovala média. Přemíra nových, často pouze komerčních skupin, které neměli s gothickou subkulturou společný snad ani jeden kořen a šíření informací, které nebyly ani tak pravdivé, jako spíše fantaskní, mělo za následek vznik mnoha předsudků ze strany široké veřejnosti. Z původně undergroundové subkultury se začal stávat mainstreamový jev. Nově příchozí fanoušci se postupem času začali štěpit podle toho, kdo jakou kapelu považuje za charakterizující pro jejich skupinu. Došlo k rozštěpení a diferenciaci gothické scény. Ale i v takto složitém období

vznikaly nové, čistě gothické, kapely jako například - London After, Children On Stun, Faith and the Muse (Rivulet, 2006).

Vývojové změny gothické subkultury, podnícené jejím vývojem, jsou znatelné zejména v hudební oblasti. V melodické, zvukové a textové odlišnosti jednotlivých skupin a jejich profilaci.

5.2 Charakteristika gothické subkultury

Označení goths bylo původně označením pro Germánský kmen Vizogótů, který se podílel na vyplenění a zničení Římské říše. V době renesance byl pak odvozeným přívlastkem gothic nazýván člověk nevzdělaný, barbarský, bez vkusu. V nadcházejících časech sloužilo označení gotika k popisu středověkého výtvarného a architektonického slohu z období 12. až 15. století, jenž byl charakteristický lomeným žebrovým obloukem. V 19. století, v takzvané viktoriánské Anglii se termínu gotický využívalo ve spojitosti s literaturou s tajemným, hororovým obsahem. Tehdejšími autory gothic novels, neboli gotických románů byli například E. A. Poe, H. Walpol, M. Shellyová (Preston, 2009).

Označení gothic se ujalo vzhledem k tomu, že asociovalo starodávnou architekturu hradů a kostelů, které vyvolávaly představu něčeho temného a chladného (Smolík, 2010).

Charakterizovat gothickou subkulturu není jednoduché. Tato subkultura nedisponuje hranicemi. Charakterizují ji spíše znaky, které ji spojují. Jde o rozmanitou, nejasnou, mnohověrnou a vrstevnatou subkulturu, v rámci které se často odehrávají slovní pře o tom, co znamená a co neznámá být příslušníkem gothické subkultury (Dryu, 2007).

5.2.1 Společné znaky gothické subkultury

Velice obecně se dá říct, že gothic je alternativní životní styl a filozofie, který nedisponuje hranicemi, ale spíše znaky, které udržují jeho konzistenci. Smolík (2010) spatřuje primární znaky této subkultury v oblastech hudby, módy, literatury a idejí.

5.2.1.1 Hudba jako charakteristický znak gothické subkultury

Hudba je považována za základ gothického stylu. Není ohraničena pouze jedním hudebním žánrem nebo stylem. Hudební žánry, které do gothické hudby spadají, se od sebe mohou

dokonce velmi lišit. I přesto hudební díla disponují určitými rysy, které lze považovat za typické. Alice Parker Smith (In Preston, 2009) popsala několik bodů, díky kterým je možné rozpoznat kapely, které hrají gothickou hudbu. Jsou to:

- Specifická atmosféra (melancholie, děs, tajemno...).
- Obsah textů písní – záhadný, snový, mystický.
- Image členů skupiny – většinou „gothický“ (viz. Móda jako charakteristický znak gothické subkultury).

5.2.1.2 Móda jako charakteristický znak gothické subkultury

I oblast módy není zcela jednoznačná. Některé její prvky jsou však výraznější, než v jiných oblastech. Příkladem mohou být, mimo jiné, androgynní prvky oblékání, které lze spatřit u mužů vyznávající tento styl.

Styl oblékání

Základní barvou je černá. Velmi často používaným typem oblečení je korzet, sukně, krajky, rukavice, síťované punčochy, které jsou často doplněny o záměrně vytvořené díry. Obuti bývají často do takzvaných těžkých vysokých bot (Máchalová, 2003).

Většina Goths kombinuje různé styly oblékání, protože celková vizáž je pro ně vyjádřením vlastní identity.

Make-up

Styl líčení je vesměs temný nebo velmi extrémní. Žádostivá je bledost, zvýraznění rtů pomocí rudé rtěnky a podtrhnutí výrazu očí pomocí tmavých očních stínů a očních linek. Někteří Goths si na část obličeje kreslí různé ornamenty a znaky (Smolík, 2010).

Doplňky

Mezi časté a oblíbené doplňky příslušníků této subkultury patří bohoslužebné a posvátné náboženské symboly, jako například růženec, kříž. Dále pak keltské a pohanské symboly, pentagramy, keltské šperky. Při výběru šperků nebývají ovlivňováni náboženskými preferencemi. Členy jsou jak křesťané, tak i ateisté, židé a jiní. Na základě přítomnosti šperků se satanistickou tematikou, jsou často přiřazováni ke stoupencům satanismu. A i když se někteří z příslušníků subkultury k satanismu přímo hlásí. Vesměs je černá magie chápána

jako vyjádření duševního stavu a nikoliv postoji (Smolík, 2010). Dalšími častými doplňky jsou piercing, tetování, barevné kontaktní čočky.

Stejně tak jako se gothická hudba člení do několika proudů, tak i móda není monotónní a uniformní. Naopak, jednotlivé styly vizáže se od sebe liší v závislosti na druhu vyznávané hudby. Rivulet (2006) podotýká, že v České republice není výskyt gotiků nejhojnější a některé doplňky se k nám ještě nedostaly.

5.2.1.3 Literatura jako charakteristický znak gothické subkultury

Základní inspirací pro gothickou literaturu je viktoriánské období, středověká gotika a témata týkající se vampyrismu, čarodějnických procesů, Nostradamových proroctví. Takovým vidinám odpovídá gothický román, za jehož zakladatele je považován H. Walpol a jeho dílo Otrantský zámek z roku 1776 (Smolík, 2010). Gotický román je původcem současné ikonografie filmů a literatury. Jejich součástí jsou zejména hřbitovy, zříceniny, kostely, duchové, upíři, prokleté klany a jiné. Za kultovní romány jsou považovány Hrabě Drakula od B. Stokera a Frankenstein Mary Shelleyové (Preston, 2009).

Dalším příkladem autorů, kteří bývají vnímáni jako spisovatelé gothické subkultury jsou Dante, Baudelaire, Verlaine, Byron, Poe, Dostojevski, Mácha, Kafka, Orwell, Nietzsche (Smolík, 2010).

5.2.1.4 Ideje jako charakteristický znak gothické subkultury

Ideje gothické subkultury lze obecně přirovnat k idejím existencialismu.

Existencialismus je filozofický směr, který vznikl před druhou světovou válkou ve Francii. Zdůrazňoval význam pouhé existence a pokládal psychické prožitky za základ bytí (Ilustrovaná encyklopedie, 1995).

II. PRAKTICKÁ ČÁST

6 VÝZKUMNÁ ČÁST

Praktická část představuje konkrétní problematiku, která se týká obzvláště odchodu jedince z hudební gothické subkultury. Poukazuje zejména na důsledky, které sebou tento proces přináší.

Pro zachování kontinuity souvislostí, je třeba zabývat se i ostatními okolnostmi, které jsou s touto problematikou spjaty. Z tohoto důvodu je v praktické části zahrnut i nástin procesu takzvané „subkulturalizace“ – což jsou impulzy vedoucí k začlenění se do hudební subkultury, přínos, který členství v hudební subkultuře obnáší, podněty směřující k jejímu opuštění a v neposlední řadě i znaky spojující budoucí členy hudební gothické subkultury.

7 METODIKA VÝZKUMNÉ ČÁSTI

Následující popis průběhu výzkumu je obrazem všech kroků, které bylo nutno podstoupit k jeho dokončení. Tedy k získání dat, potřebných k dosažení vytýčeného cíle.

Realizace samotného výzkumu započala v lednu 2011. Hlavní součástí byl sběr empirických dat vybranými metodami, jejich následné zpracování a vyvození výzkumných závěrů.

Podrobnější popis a odůvodnění jednotlivých kroků je uveden v nadcházejícím textu.

7.1 Cíl výzkumu

Cílem výzkumného šetření je nahlédnout do problematiky odchodu jedince z hudební gothické subkultury a vyzkoumat důsledky, které sebou tento proces jedinci přináší.

Výzkumný problém se přímo dotýká tohoto procesu a vztahuje se k oblastem života jedince, v období mladé dospělosti, jež jsou ovlivňovány jeho odchodem z hudební gothické subkultury.

V souvislosti s výše zmíněným cílem jsme si položili dílčí otázky, které v sobě zahrnuje výzkumný problém. Je třeba zjistit, jestli u příslušníků hudební subkultury existují spojující znaky, dále jaké impulzy vedou k začlenění se do gothické subkultury, popřípadě jaký zisk sebou takové členství přináší. Důležitou oblastí jsou i podněty, které vedou k jejímu opuštění.

7.2 Druh výzkumu

Vzhledem k tomu, že se pokoušíme o odhalení podstaty zkušeností jednotlivých respondentů, zejména s odchodem z hudební subkultury, zvolili jsme kvalitativní metodologický přístup. Ten nám, mimo jiné, umožňuje skrze osobní kontakt s respondenty bezprostřední pohled do jejich situace.

7.3 Výzkumný vzorek

Výzkumný vzorek byl vybírán záměrně. Prioritou při volbě respondentů byla životní situace odpovídající oblasti výzkumu a souhlas s aktivní účastí na výzkumném šetření. Samotný výběr respondentů se uskutečnil v rámci Gothic party, která se konala v Brně.

Konečným počtem bylo 5 ochotných a oblastí výzkumu vyhovujících respondentů (skupina A). A stejný počet jejich přátel a rodinných příslušníků (skupina B), kteří členy gothické subkultury nikdy nebyli, a kteří respondenty A znali již jako členy této subkultury.

Bohužel dva z respondentů skupiny A (Adriana, Michal) nakonec účast na výzkumném šetření odmítli.

Adrianiným důvodem odmítnutí účasti byla roční stáž ve Francii, která jí byla nabídnuta velmi náhle a vzhledem k povinnostem a nárokům, které na ni byly z tohoto důvodu kladeny, se rozhodla od výzkumného šetření odstoupit.

Michal, naproti tomu, své rozhodnutí odstoupení z výzkumného šetření nijak nezdůvodnil. Z jeho dřívějších reakcí však byl patrný jakýsi ostych, nervozita až podrážděnost

Z tohoto důvodu tedy došlo ke snížení počtu respondentů. Konkrétně na 3 respondenty skupiny A, a 3 respondenty skupiny B. Obě skupiny respondentů byly následně seznámeny se záměrem a předpokládaným průběhem výzkumného šetření.

Pro přehlednost v tabulce uvádíme seznam respondentů se základními informacemi.

Tabulka č. 2. Základní informace o respondentech.

SKUPINA A				SKUPINA B
Jméno	Věk	Období vstupu do Gothické subkultury	Délka příslušnosti ke Gothické subkultuře	
Eva	30 let	19 let	8 let	Kamarádka z dob studií
Jiří	33 let	17 let	9 let	Bratr o 5 let starší
Lenka	29 let	20 let	6 let	Kamarádka z dětství

7.4 Metody sběru dat

7.4.1 Pilotáž

Celému výzkumu předcházela pilotáž realizována pomocí anketních lístků a zaměřena na zmapování povědomí členů společnosti o hudebních subkulturách. Na základě tohoto šet-

ření byla vybrána gothická subkultura, a to z důvodu její neortodoxní a poměrné neznámé struktury.

7.4.2 Pozorování

Jako jednu z kvalitativních výzkumných metod, kterou jsme pro výzkumné šetření zvolili, byla metoda pozorování – konkrétně skrytého, strukturovaného pozorování. Jeho smyslem bylo vysledovat, zda a případně jaké, společné vizuální znaky se vyskytují u příslušníků gothické subkultury. Pozorování se událo v rámci Gothic party v Brně.

7.4.3 Analýza děl respondentů

Další kvalitativní metodou, která sloužila pro identifikaci případných společných znaků, byl sběr výtvarných, literárních popřípadě jiných prací konkrétních respondentů.

7.4.4 Standardizované testy MBTI

Ze stejného důvodu, tedy pro identifikaci potencionálních společných znaků, byly použity standardizované testy typologie osobnosti MBTI, které zařazují osoby dle jejich dominantních vlastností.

7.4.5 Polostrukturovaný rozhovor

Následující metodou, byl polostrukturovaný rozhovor. Tento typ sběru dat jsme zvolili, neboť sebou, mimo jiné, přináší možnost flexibilně reagovat na nově vzniklá témata, která mohou vyplynout v průběhu rozhovoru. Základním významem realizace rozhovoru byl zisk dat, potřebných k objasnění problematiky týkající se takzvané „subkulturalizace“ – tedy důvodů zařazení se do subkultury, přínosů vyplývajících z členství v subkultuře. A oblasti takzvané „desubkulturalizace“ – čili impulzů, které vedou k odchodu ze subkultury a důsledků, které sebou její opuštění přináší.

7.4.6 Postavy s charakterem

Poslední z použitých kvalitativních metod, je takzvaná metoda „Postav s charakterem“, která sloužila zejména jako prvek triangulace výzkumu. Tato metoda zachycuje způsob, jakým rodinní příslušníci, či přátelé respondentů, kteří nikdy nebyli členy Gothické subkultury, vnímají případné osobnostní či vizuální změny, jež mohly při odchodu ze subkultury u respondentů nastat.

8 INTERPRETACE DAT

V následující kapitole předkládáme způsob interpretace dat, získaných pomocí výše zmíněných metod. Pro lepší orientaci uvádíme tabulku č. 3, ve které shrnujeme význam jednotlivých, námi zvolených, metod kvalitativního šetření.

Tabulka č. 3. Vybrané metody výzkumu.

VÝZKUMNÁ OBLAST	METODY
Případné spojovací znaky	Pozorování (skryté, strukturované) MBTI Analýza (výtvarných...) prací
De/subkulturalizace	Polostrukturovaný rozhovor
Triangulace	Postavy s charakterem

8.1 Pozorování

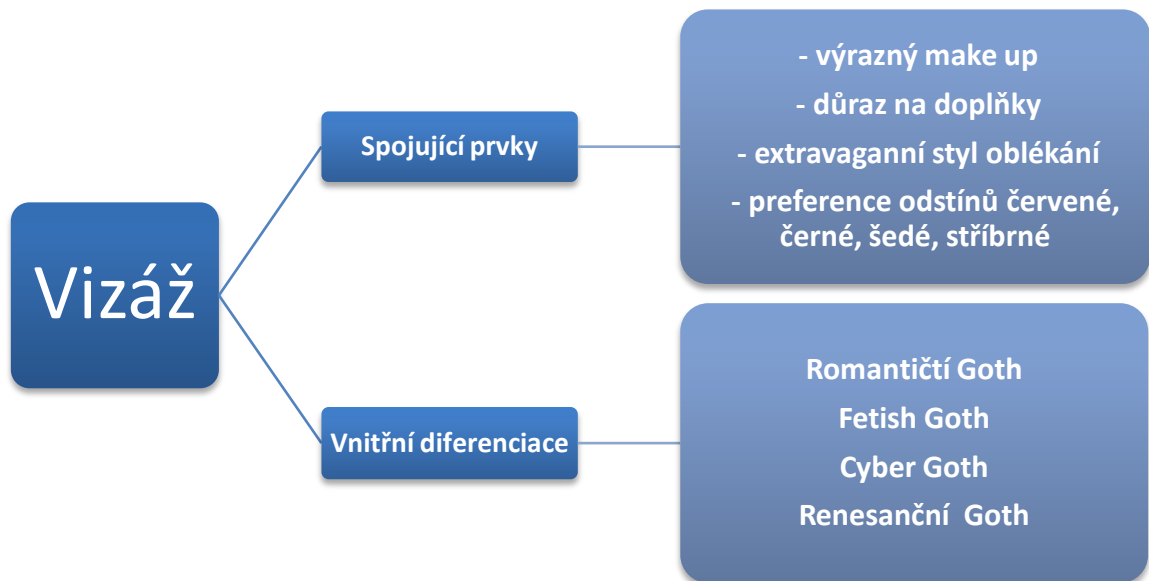
Pozorování se uskutečnilo jednorázově, v brněnském klubu Fléda v dubnu 2010 v rámci XIII. Gothic party. Hlavním cílem bylo vysledovat, zda, případně jaké, společné vizuální znaky se vyskytují u příslušníků Gothické subkultury.

Registrace pozorovaných jevů probíhala pomocí terénních poznámek, které byly posléze roztříděny do kategorií, příhodných pro záměry a cíle pozorování a zaneseny do záznamového archu. Hlavní kategorií byla stanovena vizáž pozorovaných.

Záznamový arch se všemi kategoriemi je součástí přílohy P I.

Pro konkrétní představu jsme vytvořili schéma (obrázek č. 1), vypovídající o výsledcích pozorování v oblasti vizáže pozorovaných, tedy účastníků XIII. Gothic party v Brně.

Obrázek č. 1. Výsledky pozorování vizáže Goths.

Na základě pozorování jsme dospěli k závěru, že oblast vizáže u členů gothické subkultury disponuje určitými společnými prvky. Zejména výrazným make-upem, přítomností doplňků - jako jsou náhrdelníky, prsteny, náramky, náušnice, čelenky, různé spony do vlasů – a extravagantním oblečením obzvláště s preferencí odstínů černé, červené, šedé a stříbrné barvy.

Zajímavým prvkem, který se uvnitř subkultury vyskytuje, je její vnitřní diference, kdy se jednotlivé styly vizáže od sebe liší v závislosti na druhu vyznávané hudby. Tento fakt, tedy vyvrací tvrzení Rivulet (2006), že se u nás tato diference nevyskytuje. I když zde nemají zastoupení veškeré styly vizáže, které již v jiných zemích mají svoji tradici, je zřejmé, že vývoj gothické subkultury se nevyhýbá ani České republice.

Pro představu na následující straně uvádíme fotografie zástupců jednotlivých gothických proudů objevujících se v České republice.

Cyber Goths

<<http://www.sodahead.com/living/cyber-gothic.com>>

Lidé s pestrobarevnými vlasy. Dívky mající podvazky, velmi krátké sukně a boty s velmi vysokými podpatky či platformou. Tato skupina by se dala přirovnat k představitelům Matrixu. Jejich těla jsou v mnoha případech zdobena piercingy, často velmi extravagantními. Make-up je používán zejména v oblasti očí.

<<http://gothictrue.blog.cz/1008/cyber-goth>>

Romantic Goths

<<http://rantchick.com/goth-shmoth/>>

Lidé oblečeni ve velmi elegantních viktoriánských róbách s rukavičkami v případě žen a muži ve fracích a cylindrech. Vše doplněno adekvátními šperky a „mrtvolným“ make-upem – bílý pudr, vesměs rudou rtěnkou, zvýrazněné rty a oči vystínované pomocí kouřových očních stínů či černých linek a to v případě mužů i žen.

<<http://ximilyostrangex.xanga.com/587092259/item/>>

Fetish Goth

Velmi nápadný styl oblékání je oblečení z materiálů, jako je latex, guma...oblečení je mnohdy velmi vyzývavé a je doplněno o ozdoby v podobě hrotů, řetězů a velmi dlouhých špic. Make-up je taktéž velmi výrazný, obzvláště v oblasti očí, které jsou zvýrazněny černými linkami, popřípadě velmi tmavými stíny. Plet' má nádech „mrtvolného“ bledého vzezření.

<http://rantchick.com/goth-shmoth/>

Renesanční Goth

Jedinci, kteří jsou oblečeni ve stylu období středověku. Lněné haleny, suknice, dlouhé kápi. Oblečení je doplněno středověkými šperky – opasky, sponami, prsteny.

<http://www.giovs.com/rubrica-streetcarpet/movimento-gotico/>

8.2 Osobnostní test MBTI

MBTI - Myers Briggs Type Indicator – je standardizovaný test osobnosti, který vychází z poznatků C. G Junga a byl vytvořen Katherine Briggsovou a její dcerou Isabel Myersovou. Na základě tohoto testu je možné s velkou spolehlivostí a přesností určit typ osobnosti. Smyslem testu je zařazení osobnosti dle jejich dominantních vlastností. Na základě osmi preferencí je možné vytvořit čtyřmístný kód, ze kterého lze určit typ osobnosti, charakter, temperament, způsob poznávání a tak dále. Tento čtyřmístný kód je tvořen pomocí začátečních písmen jednotlivých 8 charakteristik (Deil, 2009).

Formuláře popisující jednotlivé preference jsou uvedeny v příloze P II.

Ukázka testu MBTI, je uvedena v příloze P III.

Hlavním cílem tohoto šetření bylo zjistit, zda existuje shoda v oblasti klíčových vlastností mezi jednotlivými respondenty skupiny A. V následující tabulce jsou zaznamenány výsledky testu MBTI u těchto respondentů.

Tabulka č. 4. Výsledky testů MBTI.

Jméno	Osobnostní typ	Představitel	Jedinečná vlastnost
Jiří	ISFJ	ochránce	loyolita
Eva	INFP	hledáč	nedirektivnost
Lenka	INFJ	umělec	empatie

Z výsledků testů vyplývá, že u jednotlivých respondentů nastala 50% shoda - a to konkrétně v oblasti aktivizace, kdy je jejich klíčovou vlastností I - intorverze a v oblasti rozhodování, zde je jejich klíčovou vlastností F – cítění. Což obecně znamená, že se jedná o introverty, kteří se soustředí na maličkosti, zejména na myšlenky a pocity. Nevyhledávají tolik kontakt s okolím, jelikož jim může být mnohdy i nepříjemný a raději poslouchají, než aby se zapojovali do konverzace. Obvykle dopředu rozmýšlí o tom, co řeknou, než aby ze sebe chrlili nesmyslné informace. Jejich rozhodování je závislé na pocitech – konkrétně se

řídí pocitem z věci způsobem: více – méně, lepší – horší. Dávají přednost dohodám. Jsou často empatičtí a rádi dělají lidem radost (Karel, 2011).

Respondenti se k výsledkům testů vyjadřovali se znatelným překvapením. Byli udiveni úrovní přesnosti, s jakou test vystihl jejich osobnosti. Pro ověření - se schválením respondentů A - byly každému respondentovi skupiny B přečteny všechny tři testy. Až na jednu výjimku se respondentům skupiny B podařilo k jejich příteli či rodinnému příslušníkovi přiřadit odpovídající test.

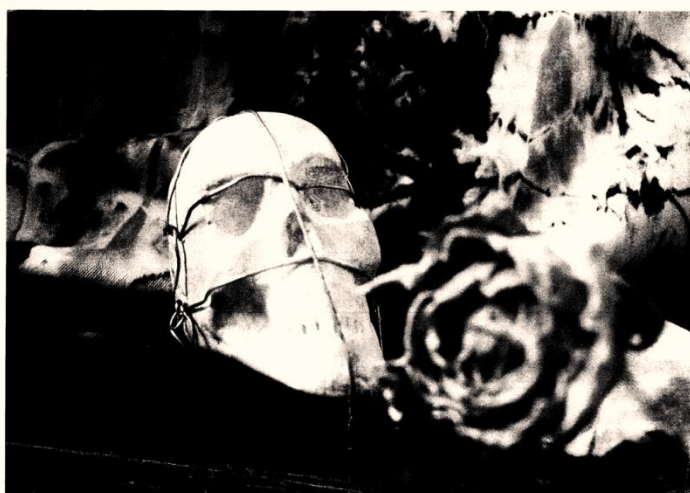
8.3 Umělecké práce

Z předběžných setkání s jednotlivými respondenty vyšel najevo fakt, že náplní jejich volného času byly mimo jiné různé umělecké činnosti. Překvapivě se tento fakt týkal všech dotazovaných respondentů, což nás přivedlo k myšlence, nashromáždit díla, která budou ochotni demonstrovat a poukázat tak, na tento společný atribut.

Jednotlivá díla však nepocházela pouze z jedné větve uměleckých činností, naopak, byla zastoupena výtvarná, písemná i fotografická sféra.

Následují ukázky uměleckých prací respondentů.

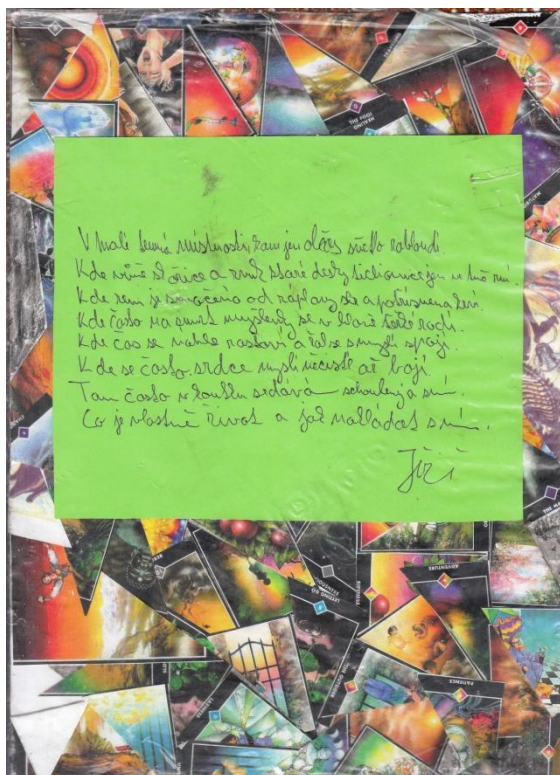
Fotografie – Lenka

Obrázky – Eva (Lilith)

Báseň – Jiří (přepis básně je součástí přílohy P IV)

8.4 Polostrukturovaný rozhovor

Pro polostrukturovaný rozhovor byly zvoleny následující tematické okruhy, na které jsme se soustředili:

- Impulzy vedoucí k začlenění se do gothické subkultury.
- Individuální přínos členství v gothické subkultuře.
- Podněty vedoucí k opuštění gothické subkultury.
- Důsledky odchodu z gothické subkultury.

Respondentům byly zmíněné okruhy poskytnuty předem, aby věděli, jakým směrem se bude rozhovor odvíjet. Záměrem bylo předejít jejich případnému zaskočení, či pocitu znepokojení.

Veškeré rozhovory se odehrávaly v místech bydliště respondentů. K zaznamenávání rozhovorů došlo pozvolna, po uvolnění, cca deseti až patnácti minutové debatě. Záznam interview byl prováděn pouze pomocí diktafonu, jelikož s videozáznamem nesouhlasil ani jeden z dotazovaných respondentů. Průměrná délka rozhovoru činila čtyřicet minut.

Ukázka rozhovoru je součástí přílohy P V.

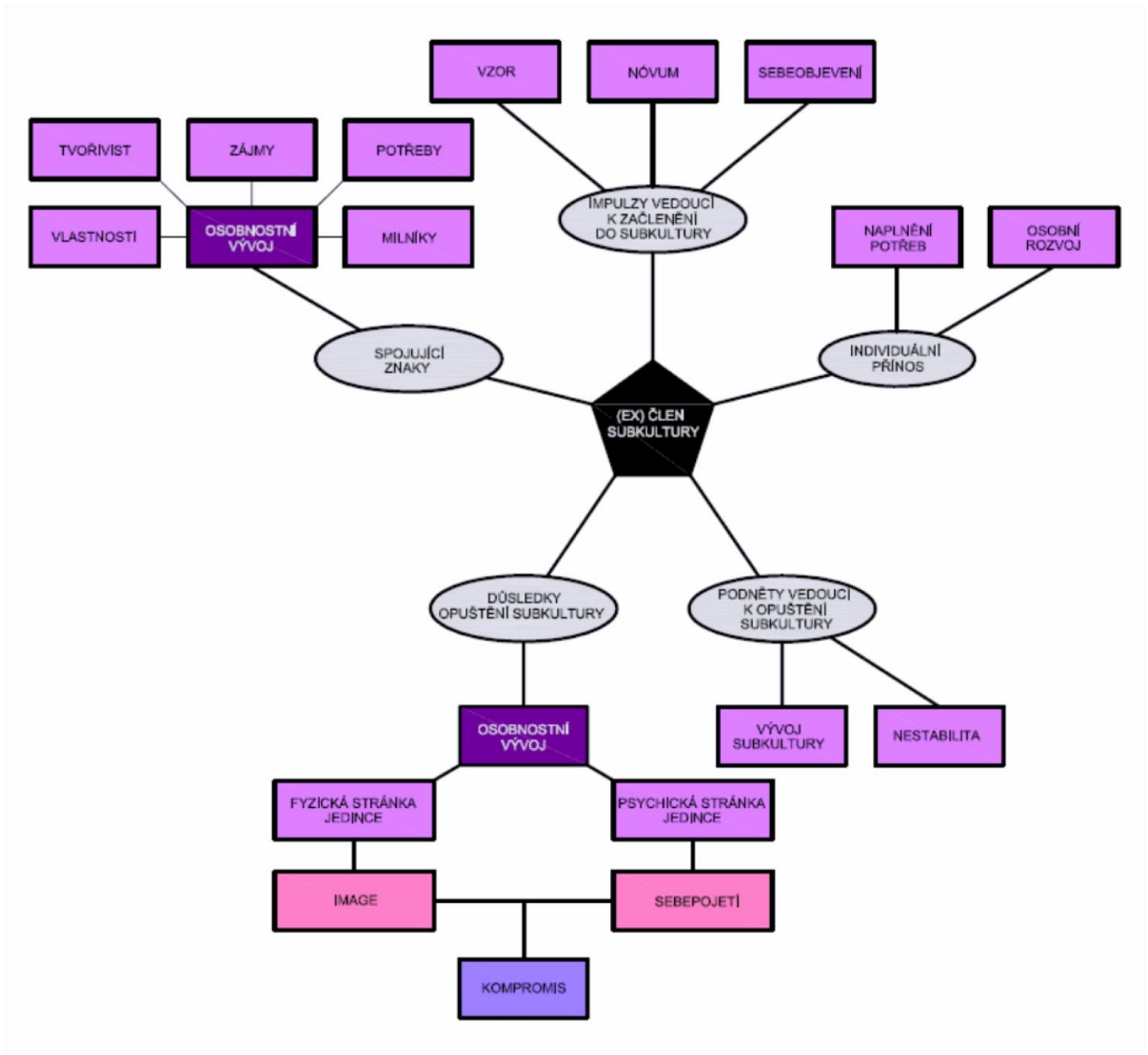
Prvním krokem zpracování byla transkripce získaných dat. Následovalo otevřené kódování těchto dat, díky kterému dojde k označení a kategorizaci jednotlivých pojmů na základě podrobného a pečlivého studia údajů (Strauss, Corbinová, 1999). Jinými slovy je text rozložen na jednotlivé segmenty, přičemž jsou těmto segmentům přidělena jména a s takto nově označenými úseky textu se dále pracuje (Švaříček, Šed'ová, 2007). Pro názorné zobrazení byla použita metoda Mind map, kterou vynalezl Tony Buzan. Hlavním principem této metody je propojování levé a pravé mozkové hemisféry. Přičemž levá hemisféra mozková je nositelka logického myšlení, plánování a zabývá se slovy, čísly a podobně. Pravá hemisféra je pak charakteristická dominancí snění, představivosti, prostorovým vědomím.... Dalším principem je fakt, že mozek nemyslí lineárně, ale naopak expanzivně a synergicky. Mentální mapy neboli Mind map, napomáhají k utřídění, zachycení a znázornění komplexů myšlenek a řešení (Hubatka, 2008).

Základ mentální mapy tvoří takzvaný centrální subjekt, v našem případě subjekt zkoumání. Od něj se odvíjí hlavní větve – čili tematické okruhy, které se dále štěpí na další dílčí skupiny – tedy kategorie - ze kterých dále vycházejí podskupiny – neboli původní kódy. Naše

tematické okruhy byly na základě otevřeného kódování doplněny ještě o okruh zahrnující znaky spojující respondenty před vstupem do gothické subkultury.

Podrobnější představu podá obrázek č. 2, který zachycuje strukturu procesů „subkulturalizace“ a „desubkulturalizace“ jedince.

Obrázek 2. Struktura procesu „subkulturalizace“ a „desubkulturalizace“ jedince.

Hlavním úsekem této mentální mapy je tematický okruh zabývající se důsledky opuštění subkultury – tedy důsledky, které se odrážejí v životě jedince po opuštění gothické subkultury. Ostatní respektive následující okruhy jsou uváděny zejména pro udržení kontinuity a dokreslení situace.

8.4.1 Tematické okruhy určené pro dokreslení problematiky

Spojující znaky

U respondentů skupiny A byla nalezena určitá podobnost v oblasti jejich osobnostního vývoje. Například v oblasti vlastností, je u každého z nich patrná míra alibismu, nejistoty, rozporuplnosti, ale také pocitu vyjímčnosti v souvislosti s okolní společností a s tím související osobité vnímání společnosti.

Například Jiří popisuje, že relativně často zažíval pocit jeden z mála. *„Myslel jsem si, že jsem se narodil do špatné doby. Jako návštěvník odjinud. Zhruba ze 13. století. Vnímám věci jinak.“*

Dalším, velmi výrazným spojujícím prvkem byla kreativita, která byla vlastností všech respondentů A.

Například Lenka ... *„batikovaly jsme si věci, navlíkaly korále a všude jsme měly namalovaný značky míru...“*

I zájmy, které respondenti A měli byly velmi podobné. Šlo zejména o hudbu, četbu, přírodu a procházky.

„Víš, mně ani tak nezáleží na ročním období. Jde hlavně o to, aby bylo tak...abych...aby se dalo jít ven....Víš hodně se na nich (procházky) odreagovávám.“ (Eva)

„...řeknu ti, že taková procházka lesem, když slunko ozařuje ještě teplýma paprskama ty barvy – to je nádhera...“ (Jiří)

Velmi určujícím spojujícím znakem všech respondentů A byly potřeby. Zejména pak potřeba rozjímání a sebevyjádření. *„...potřebuju se semtam pozastavit a všechno si srovnat, abych získal odstup nebo nadhled...“* (Jiří)

Velmi podobné byly i takzvané milníky, tedy jakési etapy, kterými si respondenti A prošli před vstoupením do gothické subkultury. Týkaly se výhradně hudby a jiných hudebních subkultur jako punk, hippies.

„...tenkrát se nám hodně líbil muzikál vlasy a celkově i ten styl života....“ *„...docela dost dlouho nás to drželo...“* *„...probudily se v nás rebelky...seznámily jsme se s několika lidma, kteří poslouchali punk a tak nějak nás pomalu uváděli do...jeho nitra, nebo jak to říct.“* (Lenka)

„On (bratr) byl zase hippie...což mě taky hodně ovlivňovalo a po vzoru bratra jsem byla též chvíli hippie...“ (Eva)

„Byl jsem hotovej z punku. Byl to nářez – nespoutanej život. Byla to možnost jak se vzbouřit proti materialismu a konzumu. Skvělý tnkrát.“ (Jiří)

Impulzy vedoucí k začlenění se do subkultury

Tento tematický okruh disponuje třemi základními kategoriemi. Jsou jimi *vzor*, *novum*, *sebeobjevení*.

Každý z respondentů měl svoji vlastní cestu, díky které se ke gothické subkultuře dostal. Například Jiří za hlavní impuls považuje členství ve fantasy kroužku... *„Nabídnul mi, abych se k nim přidal...sešli jsme se pak ještě několikrát a já se stal členem jejich hracího fantasy kroužku. Bylo to bezvadný, byli mi v ledasčems podobný.“*

„Jeden z nich chodil oblečenej v tmavým oblečení, nosil sukně a byl dost chytřej a inteligentní člověk. S tím jsem se bavil dost. A přivedl mě právě ke gothice. Zprvopočátku jsme o tom jenom mluvili. Měl jsem hodně otázek. No a potom mě seznámil ještě s dalšíma lidma a já se s nima cítil vážně skvěle.“ (Jiří)

Lenka se ke gothické subkultuře dostala na základě opuštění subkultury punkové...

„Začalo mi docházet, že ani ta myšlenka anarchie mi nesedí a ...prostě sem z toho byla unavená. Dokonce jsem se přistihla u toho, že známí, se kterýma sem se do té doby scházela jsou najednou cizí, přestala jsem si s nima rozumět...“ „...prostě mi to začalo připadat dost otravný. Tak sem se vzdalovala a vzdalovala, až jsem od toho upustila úplně.“

...a oblibě hudební skupiny HIM. *„Je hodně těžký říct, jak jsem se k tomu dostala...totiž nebylo to už tak náhlý a z ničeho nic, jak třeba u toho punku. Vím, že se mi začali líbit HIM. Jejich texty, melodie i zpěvák byl ztělesněním jakoby křehkosti...“*

Impuls, který Evu přivedl ke gothické subkultuře byl následující... *„Dostali jsme tenkrát nějaký úkol, moc nevím už, o čem to bylo. No a dočetla jsem s etam o gothic stylu. Zaujalo mě to. Tak jsem hledala další informace...to co tam bylo psané mě hodně oslovovalo...jako bych četla o sobě...no a hledala jsem další informace.“*

Cesty nebo impulzy vedoucí k začlenění respondentů do gothické subkultury musely mít opravdu velkou intenzitu. Vzhledem k tomu, že respondenti věnovali zjišťování informací o tomto stylu opravdu nemalé množství energie. Jejich snaha a následné dlouhodobé příslušenství k této subkultuře, je důkazem opravdu pádných impulzů, zejména pak pocitu sebeobjevení.

Individuální přínos

Naplnění potřeb a osobnostní rozvoj jedince jsou hlavní kategorie, spadající pod tematický okruh Individuální přínos členství v subkultuře.

Naplnění potřeb je velmi důležitou oblastí v životě každého člověka. Respondenti A získali příslušenstvím v subkultuře pocit jistoty, sounáležitosti. Touto cestou naplnili taktéž potřebu seberealizace a dostalo se jim pocitu stability.

Například Lenka popisuje přínos gothické subkultury takto „*Byla jsem rozhodná a věděla co chci. Naučila jsem se vnímat naprostý maličkosti. A hodně jsem se začala věnovat malování a kreslení.*“ „*Byla jsem odlišná a pro ostatní i dost zajímavá.*“

Jiří popisuje přínos členství v subkultuře následovně „*Najednou jsem si měl s kým popovídat o jiných věcech, než předtím. Bavilo mě psát, tak jsem psal o elfech a upírech, spojoval jsem různé světy...bylo to fajn. Měl jsem oporu.*“ „*Navíc bylo fajn, že gothic nebyli nějak známou subkulturou.*“

„*Cítil jsem z jejich (lidí) strany jakousi zvědavost...byl jsem zajímavější...bylo to fajn.*“

Nemalou roli hrál i osobnostní rozvoj – nový náhled na svět, pocit autonomie vůči společnosti, místo a smysl života. To vše našli respondenti skupiny A díky příslušenství v gothické subkultuře.

Proč ale tuto subkulturu opustili, jaké důvody je k tomuto kroku vedly? Odpověď na tuto otázku nabízí následující text.

Podněty vedoucí k opuštění gothické subkultury

Tato oblast v sobě skrývá dvě základní kategorie *nestabilitu* a *vývoj subkultury*. Nestabilitou je myšlena ztráta pocitu vyjímčnosti členů, ztráta smyslu příslušenství, pocit stagnace a s tím související oslabení prvotního nadšení respondentů.

„Byla jsem jedna z nich. To sem teda byla i před tím, ale to se mi to naopak líbilo. Že sem měla jakoby oporu. Ale pak už to byla spíš taková agónie nebo co.“ (Lenka)

„Už jsem toho měla dost...všichni mi připadly tak srašně stejní...to bylo až děsivé. Opravdu. Já myslím, že už toho bylo dost.“ (Eva)

Vývoj subkultury je v tomto případě chápán jako zpopularizování a s tím související rozvoj povrchnosti - ne jen v náhledu na subkulturu, ale i v charakteru nově příchozích členů. A s tím související i monotónnost zájmů přívrženců subkultury.

„Připadal jsem si jako člen stáda, což jsem nechtěla, nelíbilo s emi to. Navíc mi přišlo už dost trapný jak se většina „nových“ zabývala jen oblečením a temnotou. Najednou už jsem s enecítla vyjímečně.“ (Lenka)

Jiří se vyjádřil následovně: „Přidalo se tam spousta lidí, kterým se líbil hlavně styl oblíkání. To bylo celý...bylo to tak povrchní a to se mi vůbec nelíbilo...nechtěl jsem být jeden z nich...chvíli jsem se ještě snažil tam být...řikal jsem si, to přejde...ale nepřešlo, naopak se to jen zhoršilo. A to už mě moc nebavilo.“

8.4.2 Důsledky opuštění subkultury

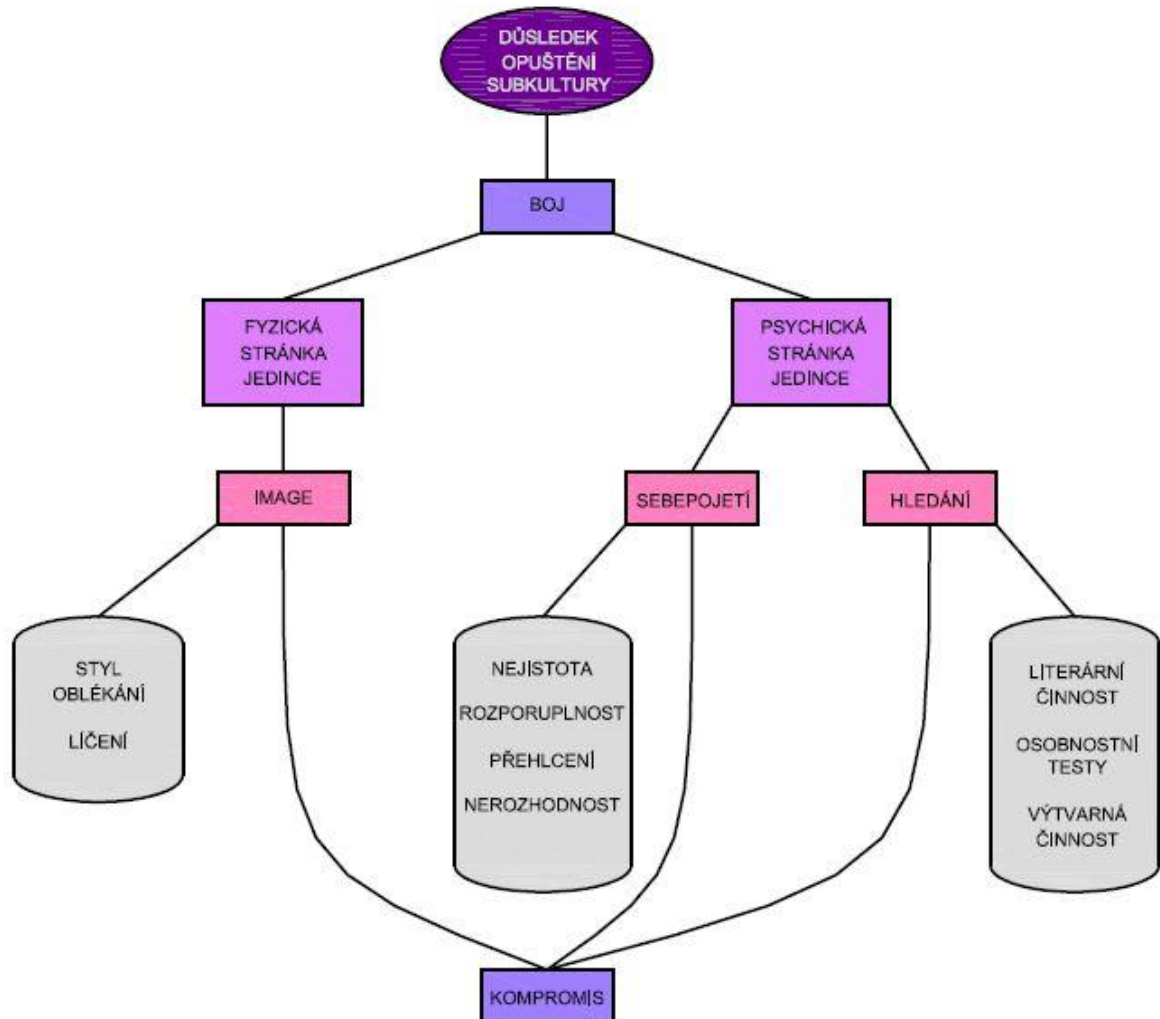
Hlavním tematickým okruhem jsou důsledky opuštění gothické subkultury. Přesněji řečeno důsledky, které se odrážejí v životě jedince po opuštění gothické subkultury. Tato oblast v sobě zahrnuje několik kategorií, které umožňují hlouběji nahlédnout a díky tomu lépe pochopit tuto problematiku.

Hlavním charakteristickým aspektem odchodu z hudební gothické subkultury je *boj*, respektive vnitřní boj, který se v jedinci odehrává. Odráží se nejen v jeho v psychické, ale i ve fyzické stránce. Konkrétně – odrazem ve *fyzické stránce* - je míněna *vizáž* jedince, odrazem v *psychické stránce*, je rozumně způsob jedincova *sebepojetí* a *hledání sama sebe*, které u jedince probíhá.

Výsledkem boje, ovšem nepředpokládáme, že konečným, v těchto sférách je druh kompromisu, který umožňuje jedinci vyrovnat se se změnami, které sebou opuštění subkultury přineslo.

Pro názornost uvádíme obrázek č. 3, který zachycuje důsledky opuštění subkultury.

Obrázek č. 3. Důsledky opuštění subkultury.

Odchod z gothické subkultury pro respondenty znamenal značnou změnu v jejich životě, zejména ve vnímání dříve neuvědomělých možností.

„ ...prostě srovnávám to s obdobím komunismu a posléze nastolením demokracie. Ne, že by to bylo tak ubíjející nebo co. Ale najednou mám tolik možností...dřív jsem je nevnímala...nebylo proč. Nepotřebovala jsem si jich všítat, víš. “ (Eva)

„...hledal jsem si různé možnosti...najednou jich bylo tak moc, že mě to až vyděsilo...“ (Jirka)

Nemalý nárůst možností, pro respondenty znamenal zvýšení nároků na jejich rozhodování se, což způsobovalo vnitřní boje, které se v nich odehrávaly.

„Třeba co se týče hudby, začaly se mi líbit i jiné věci, ne jen gothský kapely. ...Ze začátku jsem si to ale bála přiznat...a vůbec hodně jsem se uvnitř hádala sama se sebou...“ (Lenka)

„Předtím jsem to neřešila. Prostě jsem si vzala oblečení a cítila sem se v něm dobře, ale pak...pořád to nebylo ono, pořád jsem si připadala divně.“ (Lenka)

“Ted’ začaly se mi líbit i jiné věci. Příklad Shakira...naprosto, ale naprosto odlišný styl, úplně odjinud. Víš a ve mně se to rvalo.“ (Eva)

Tyto boje se odrážely, jak již bylo zmíněno výše, v oblasti jejich fyzické i psychické stránky. Psychickou stránkou respondentů je méně jejich sebepojetí a sním související hledání sama sebe. Jejich sebepojetí bylo poznamenáno nárůstem nejistoty, rozporuplnosti a nerozhodnosti, kterou prožívali. Jako prostředky pro jeho vyrovnání často využívali různých sebereflexivních metod. Například psaní deníků, malování, vyplňování osobnostních testů a podobně.

„Začala jsem si psát deník a ze všeho jsem se vypsala. Taky sem si dělala hodně testy a tak, abych jakoby našla, kdo vlastně sama za sebe sem.“ (Lenka)

„Byl jsem nesvůj, nevěděl, kde začít...trvalo mi docela dost dlouho, než jsem si vytvořil...sám sebe.“ (Jiří)

„Napsal jsem o svých pocitech takovou malou sbírku...je hodně intimní a myslím, že je to cesta, po které jsem šel a která ze mě udělala toho, kdo jsem ted’.“ (Jiří)

Fyzickou stránku pak demonstruje vizáž respondentů, v níž došlo k úbytku extravagance, ale je fakt, že prvky gothického stylu se v jejich šatníku neustále objevují.

„Vlasy jsem si ostříhal, ale rád se ještě oblíkám sem tam do sukně nebo těžkých bot. Mám rád černou, mám rád kabáty...“ (Jiří)

„ Pořád si na sebe ještě ráda obleču korzet, ale už se nemaluju, skoro vůbec. “ (Lenka)

Výsledkem boje mezi oběma těmito stránkami, je kompromis, ve kterém respondenti žili. Uvědomili si, že opustili pouze subkulturu, ale v žádném případě neopustili od svých přesvědčení. Respondenti se shodli v tom, že Gothem se člověk nestává, ale že se jím rodí a postupem času dospěli k závěru, že už nemusejí nikomu nic dokazovat a nepotřebují se schovávat za „masku“, kterou jim členství v subkultuře poskytovalo.

Tabulka č. 5. Související kategorie a jejich vlastnosti.

KATEGORIE	VLASTNOST	DIMENZE
Image	zvrát povaha	pozdvolný – náhlý extravagantní - tradiční
Sebepojetí	transformace ráz struktura	pozdvolná - náhlá stabilní - nestabilní narušená - nenarušená

8.5 Postavy s charakterem

Tato metoda byla použita pro účely triangulace. Na základě vnímání vzhledové a osobnostní stránky respondentů jejich přáteli je možné ověřit, zda, popřípadě, ve kterých bodech se výpovědi respondentů shodují s vnímáním jejich přátel a rodinných příslušníků. Realizace této techniky probíhala individuálně. Její postup se skládal z několika následujících kroků. Předně byl každý z přátel respondentů - tedy skupina B - seznámen se záměrem výzkumu a ujištěn o absolutní anonymitě. Následně byl všem respondentům, z této skupiny, předložen arch papíru, viz příloha P VI. Jejich úkolem bylo do připravených archů zapsat, popřípadě zakreslit, jaký byl/a jejich kamarád/ka, jako člen/ka subkultury (vzhled, chování) a jestli, popřípadě v čem konkrétně (vzhled, chování) se změnil/a po jejím opuštění.

Výsledky, popisující změny v oblasti chování respondentů A, jsou zaznamenány v tabulce č. 5. Poté následuje analýza změn v oblasti jejich vzhledu.

Tabulka č. 6. Chování respondentů A (Goth/exGoth).

Respondenti skupina - 1	GOTH	EX GOTH
	Chování	Chování
Lenka	Sebejistá Soustředěná Rozvážná Náladová Přátelská	Roztěkaná Podrážděná Nejistá Přátelská Samotářská
Eva	Přátelská Otevřená Lehce arogantní Sebevědomá	Nerozhodná Nejistá Náladová Nespolečenská
Jiří	Sebejistý Vyrovnaný Fantasta Vypravěč Impresionista	Sebestředný Urážlivý Nevyrovnaný Nejistý Nerozhodný

Změny v oblasti vizáže

Z pracovních archů, které byly předloženy skupině B, jednoznačně vyplývá, že u respondentů A, došlo v oblasti vizáže k podstatným změnám. Zejména v oblasti volby oděvu, stylu make-upu a volbě doplňků. Ve všech těchto oblastech došlo k úbytku extravagantních tendencí. Ty byly vystřídány usedlejším stylem.

Z výše uvedených výsledků plyne, že u skupiny A jsou dle jejich příbuzných a známých evidentní konkrétní změny - jak v oblasti vizáže, tak i v jejich chování. Překvapivá byla intenzita obratu v chování respondentů A, který byl respondenty B zaregistrován a popsán. Například u Lenky je možné vysledovat naprosto protichůdné chování (sebejistá – nejistá, soustředěná – roztěkaná).

Prvkem z oblasti chování, který byl všem respondentům společný, je jistota (sebejistota, sebevědomí), která ale byla posléze nahrazena **nejistotou**. Tato byla často popisována i v rozhovorech se samotnými respondenty. Dalšími projevy chování, objevující se po odchodu ze subkultury byly například podrážděnost, nerozhodnost, sebestřednost. I tyto byly, ať už přímo, či nepřímo, vnímány jak respondenty skupiny A, tak i jejich známými a příbuznými.

9 VYHODNOCENÍ VÝZKUMU

Cílem našeho výzkumu bylo nahlédnout do problematiky odchodu jedince z hudební konkrétně gothické subkultury a vyzkoumat důsledky, které sebou tento proces jedinci přináší. Pro zachování souvislostí bylo třeba věnovat se i ostatním okolnostem, které jsou s touto problematikou spjaty. Z tohoto důvodu jsme se zabývali nejen procesem „desubkulturalizace“, ale i procesem „subkulturalizace“, který zachycuje okolnosti, jež předcházejí opuštění subkultury.

Gothická subkultura je velmi složitá „organizace“ s nejasnými pravidly. Vznikala na hudebním základě a postupně získávala své zázemí například v oblastech módy a literatury. Stejně jako jiné organizace a seskupení podléhá i gothická subkultura určitému vývoji, který se odráží třeba ve vnitřní diferenciaci vizáže jejich příslušníků. Móda je pro ně hlavním prostředkem pro sebevyjádření. Proto je velmi často ovlivněna preferovanými zájmy jednotlivců. Například druhem poslouchané hudby, oblíbenou literaturou a tak dále.

Mezi jedinci, kteří se stali členy gothické subkultury, existují spojující znaky, vyskytující se zejména v oblasti osobnostního vývoje. Zájmy, potřeby, ale i vlastnosti jednotlivých respondentů si byly natolik podobné, že je na jejich základě možné sestavit obecnou charakteristiku každého z nich. Jsou to citliví, empatictí, tvořiví lidé se sklonem k černobílému vidění. Plní romantických představ o světě, vyzbrojení fantazií a schopni všimnout si věcí, které jsou ostatním lidem mnohdy lhostejné. Jsou schopni vnímat krásu, tam kde ji není lehké vidět. Leckdy trpící pocitem odlišnosti, plní protikladů a rozličných emocí.

Impulzy, které je ke vstupu do subkultury vedly, jsou si vzhledem k jejich osobnostním rysům, náhledu na svět a potřebám, také velmi podobné. Primárním důvodem jejich vstupu do gothické subkultury byl pocit odlišnosti, respektive výjimečnosti, který vůči sobě samým cítili, a který byl díky příslušenství k této subkultuře ještě umocněn. Svoje místo hledali i v jiných hudebních subkulturách, ale potřeby a svým způsobem i nároky, které měli, zcela splňovala až gothická subkultura. Cestu k ní jim obvykle pomohl najít ideál, který spatřovali ať už v osobnostech nebo člancích, které se gothické subkultury přímo týkaly.

Jako její členové získali pocit jistoty a zázemí, ve kterém se mohli dále rozvíjet. Nenaplněné potřeby sebevyjádření a sounáležitosti, které před vstupem do subkultury měli, se náhle naplňovaly a tak si s nově přijatými, i když nekonkrétními, pravidly a novým životním stylem budovali náhled na svět, nacházeli smysl života a cítili nezávislost vůči okolní společnosti, přičemž cítili oporu v gothické subkultuře. Subkultura se s plynoucím časem

vyvíjela a v této souvislosti se měnila skladba jejich příslušníků i náhled společnosti na ni. Díky médiím se z ní pro mnohé stal populární útvar, kterého chtěli být členem, ovšem mnohdy pouze na základě nápadné, často extravagantní vizáže, která vždy byla jejím nejvýraznějším prvkem. Nicméně ostatní složky gothické subkultury byly často opomíjeny, nebo dokonce spojovány s naprosto odlišnými seskupeními. U respondentů tento fakt vyvolal vesměs negativní pocity, které směřovaly k pozvolnému oproštění se od této subkultury, a spolu s pocitem stagnace a ztrátou smyslu příslušenství, následně vygradovaly k jejímu opuštění. Několikaleté členství v subkultuře je poznamenalo natolik, že při „návratu“ do života bez ní, byli zahlceni přemírou možností, které dříve nevnímali, protože k tomu, svým způsobem, neměli ani důvod. Nemalý nárůst možností znamenal zvýšení nároků na jejich rozhodování se, což bylo nesnadné, vzhledem k tomu, že pomyslná opora, kterou jim příslušenství v Gothické subkultuře přinášelo, zmizela a oni tak pociťovali velkou nejistotu, byli nerozhodní a celkově nevyrovnaní. Tyto okolnosti byly tak výrazné, že je zaregistrovalo i jejich blízké okolí. S plynoucím časem začali akceptovat možnosti, které všude kolem nich byly - tato skutečnost v nich ale vyvolala velké vnitřní boje. Značnou újmu utrpěla zejména oblast sebepojetí, jež byla poznamenána výše zmíněným nárůstem nejistoty, rozporuplnosti a nerozhodnosti, kterou prožívali. Z tohoto důvodu hledali možnosti a způsoby jak poznat „sám sebe“. Jako prostředky využívali různých sebereflexivních metod, které jim při jejich hledání měli pomoci.

Dočasným výsledkem vnitřního boje, který jedinci v těchto sférách sváděli, byl druh kompromisu, jež jim umožňoval vyrovnat se se změnami, které sebou opuštění subkultury přineslo. Tento kompromis spočíval v tom, že neupouštěli ze svých přesvědčení a zároveň akceptovali nově uvědomělé možnosti. Neustále v nich ale převládal pocit nejistoty plynoucí z jejich rozhodování.

V konečném důsledku si respondenti uvědomili, že opustili pouze subkulturu, což v žádném případě neznamená, že by museli upustit od svých přesvědčení a hledat jiná. Shodli se v tom, že Gothem se člověk nestává, ale že se jím rodí a postupem času dospěli k závěru, že už nemusejí nikomu nic dokazovat a nepotřebují se schovávat za „masku“, kterou jim členství v subkultuře poskytovalo. Nemusejí mít ani špatný pocit, pokud se jim líbí věci, vůči kterým předtím neměli vůbec žádný vztah či pocit.

Z výzkumu tedy vyplývá, že existují dvě určující oblasti, které rozhodují o začlenění jedince do hudební subkultury. První z nich je osobnostní vývoj jedince, konkrétně jeho osobnostní rysy, náhled na svět, potřeby a zájmy, které má. A druhou rozhodující oblastí jsou

samozřejmě impulzy, na základě kterých je jedinec ochoten stát se příslušníkem konkrétní hudební subkultury.

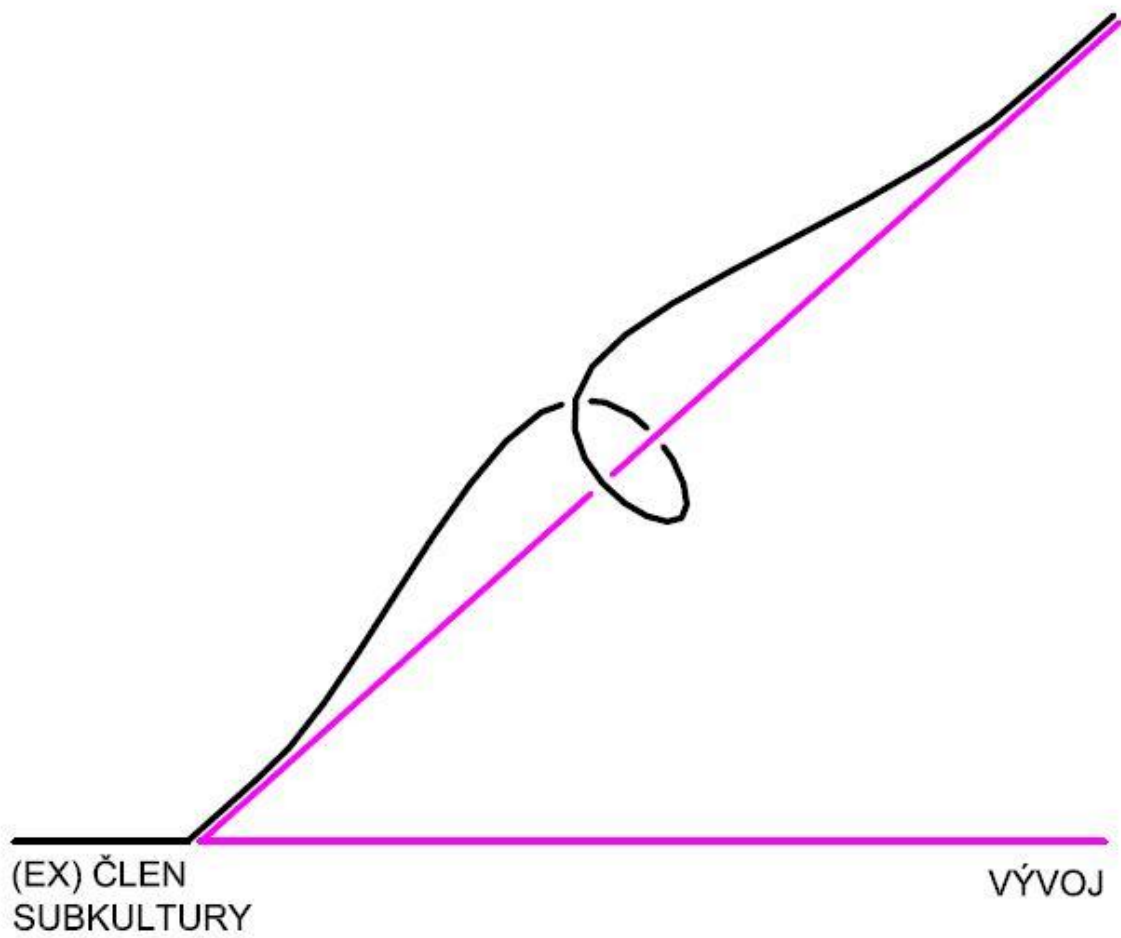
Příslušenství v subkultuře pak jedinci nabízí zejména naplnění jeho potřeb a osobnostní rozvoj, který je pro jeho život nezbytným. Prostřednictvím příslušenství v hudební subkultuře se mu dostává též pocitu jistoty a autonomie vůči okolní většinové společnosti. Může se ale stát, že to, co bylo předtím žádoucí, se náhle mění v opak. I vývoj subkultury, který je přirozený sebou přináší aspekty, jež se mohou stát neúnosnými a na základě toho jedinec volí možnost opuštění subkultury.

Odchod ze subkultury se pak odráží zejména v oblasti sebepojetí jedince, které je v tomto případě velmi narušené a potažmo nestabilní. I přemíra možností, které jedinci dříve nevnímali, jelikož k tomu neměli svým způsobem důvod, zvýšila nároky na jejich rozhodování se, což bylo velmi nesnadné, vzhledem ke ztrátě pomyslné opory v podobě gothické subkultury.

Z výzkumného šetření dále vyplývá, že vstupem do hudební, v našem případě, gothické subkultury se člověk dostává do vývojové spirály. Představme si vývojovou křivku, jejímž vrcholem je zralost. Jedinec se do určité doby (před vstupem do subkultury) vyvíjí po její přímce, součástí jeho vývoje je prožívání pocitu nejistoty, který je jedním z impulzů, jež ho vede k vyhledávání zázemí, v našem případě subkultury. Vstup do této subkultury jedinci poskytuje hledanou jistotu, ale i potřebný osobnostní rozvoj (díky čemuž se nejedná o vývojový kruh). S jejím opuštěním ale jedinec zase jistotu ztrácí a tápe. Po čase ale opět kopíruje přímku vývojové křivky.

Pro představu uvádíme obrázek č. 4, který zobrazuje vývojovou spirálu.

Obrázek č. 4. Vývojová spirála.

ZÁVĚR

Prostřednictvím identifikace se subkulturou je člověku umožněn dočasný azyl, odpoutání se od všedních dnů a pomoc při jeho vnitřním hledání (Smolík, 2010). Ovšem může přijít čas, kdy se ze subkultury, jako nezbytné součásti jedincova života, stane „směšný přežitok“. V tomto případě se nemusí nic stát, protože to pro někoho mohla být jen přestupní stanice v jeho životě. Ovšem může nastat také období nejistoty, tápání a kompromisů, které dokáže i když jen dočasně ovlivnit člověka v jeho budoucím životě.

Cílem diplomové práce bylo hlouběji proniknout do problematiky hudební, konkrétně gothické, subkultury a detailně popsat důsledky, které na jedinci zanechává proces opuštění této subkultury.

Teoretická část práce byla zaměřena především na seznámení s pojmy, které s problematikou hudebních subkultur zcela či velmi úzce souvisejí. První kapitola byla věnována hudbě, na základě které hudební subkultury vznikají. Kapitola popisuje stručné dějiny hudby, její funkce a vliv, jaký na člověka může mít. Následující kapitola se zabývala obdobím dospělosti, zejména pak obdobím časně dospělosti, které blíže specifikuje. Proces socializace dělení tohoto procesu a objasnění souvisejících pojmů, bylo součástí třetí kapitoly. V rámci čtvrté kapitoly byl popsán termín subkultura, společně se souvisejícími pojmy a funkcemi, které sebou přináší. V nadcházející, páté, kapitole byla podrobně rozebrána tzv. gothická subkultura, konkrétně její vznik, charakteristické znaky a podobně.

Praktická část byla zaměřena zejména na odhalení podstaty zkušeností jednotlivých respondentů s odchodem z gothické subkultury. Jejím smyslem bylo také zjistit, zdali se u příslušníků gothické subkultury objevují společné znaky, popřípadě jaké. Dále, jaké impulzy vedou jedince k začlenění se do této subkultury, eventuálně, co mu členství v gothické subkultuře přináší a konečně jaké podněty jedince vedou k jejímu opuštění.

Doufáme, že poznatky, které se nám podařilo vyzkoumat, se stanou počátečním podnětem pro následné bádání v oblasti hudebních subkultur obecně. Vznik subkultur totiž může být vnímán jako reakce na situaci ve společnosti. Z tohoto důvodu by se informace, které se k této problematice váží, měly stát velmi podstatnou součástí oboru Sociální pedagogiky.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

- [1] ALAN, J. *Alternativní kultura*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2001. ISBN 80-7106-449-1
- [2] BARKER, CH. *Slovník kulturních studií*. Praha: Portál, 2006. ISBN 80-7367-099-2
- [3] BELL, D. *Kulturní rozpory kapitalismu*. Praha: Sociologické nakladatelství, 1999. ISBN 80-85850-84-2
- [4] BOUDON, R., et al. *Sociologický slovník*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2004. ISBN 80-244-0735-3
- [5] BURIÁNEK, J. *Sociologie: pro střední školy a vyšší odborné školy*. Praha: Libertas, 1996. ISBN 80-7168-304-3
- [6] ČECHOVÁ, V. MELLANOVÁ, A. ROZSYPALOVÁ, M. *Speciální psychologie*. 4. vyd. Brno: NCONZO, 2004. ISBN 80-7013-386-4
- [7] ČÍŽKOVÁ, J., et al. *Přehled vývojové psychologie*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 1999. ISBN 80-7067-953-0
- [8] DUFFKOVÁ, J. URBAN, L. DUBSKÝ, J. *Sociologie životního stylu*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2008. ISBN 978-80-7380-123-6
- [9] Encyklopedický ústav. *Ilustrovaný encyklopedický slovník*. Praha: Academia, 1980.
- [10] FÜRST, M. *Psychologie: včetně vývojové psychologie a teorie výchovy*. Olomouc: Votobia, 1997. ISBN 80-7198-199-0
- [11] GEIST, B. *Sociologický slovník*. Praha: Victoria Publishing, 1992. ISBN 80-85605-28-7
- [12] GIDDENS, A. *Sociologie*. Praha: Argo, 1999. ISBN 80-7203-124-4
- [13] GIRTLE, R. *Okrajové sociální kultury*. Brno: Masarykova univerzita, 2001. ISBN 80-210-2728-2
- [14] HARTL, P., HARTLOVÁ, H. *Psychologický slovník*. 2. vyd. Praha: Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-569-1
- [15] HEWSTONE, M. WOLFGANG, S. *Sociální psychologie: moderní učebnice sociální psychologie*. Praha: Portál, 2006. ISBN 80-7367-092-5

- [16] HRONCOVÁ, J., HUDECOVÁ, A., MATULAYOVÁ, T. *Sociálna pedagogika a sociálna práca*. Banská Bystrica: UMB, 2001. ISBN 80-8055-476-5
- [17] HAYES, N. *Základy sociální psychologie*. 3. vyd. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-763-9
- [18] *Ilustrovaná encyklopedie*. Praha: Encyklopedický dům, 1995. ISBN 80-901647-4-9
- [19] JANDOUREK, J. *Průvodce sociologií*. Praha: Grada Publishing, 2008. ISBN 978-80-247-2397-6
- [20] KOHOUTEK, R. *Psychologie duševního vývoje*. Brno: Mendelova zemědělská a lesnická univerzita v Brně, 2008. ISBN 978-80-7375-185-2
- [21] KREJČÍŘOVÁ, D. LANGMEIER, J. *Vývojová psychologie*. 2. vyd. Praha: Grada Publishing, 2006. ISBN 80-247-1284-9
- [22] KRŇÁNEK, P. *Hudba v (ostravském) rozhlase a dětský posluchač*. Ostrava, 2001. 51 s. Diplomová práce na Pedagogické fakultě Ostravské univerzity na katedře hudební výchovy. Vedoucí diplomové práce doc. PaedDr. Zora Stiborová, CSc.
- [23] KUČERA, V. *A hudba?*. Brno: Host, 2005. ISBN 80-7294-155-0
- [24] LINHART, J. VODÁKOVÁ, A. KELNER, P. *Velký sociologický slovník*. Praha: Karolinum, 1996.
- [25] LINKA, A. *Kapitoly z muzikoterapie*. Brno: Gloria, 1997. ISBN 80-901834-4-1
- [26] MÁCHALOVÁ, J. *Módou posedlí*. Břeclav: Moraviapress, 2002. ISBN 80-86181-47-2
- [27] MCNEIL, L. *Zab mě, prosím: necenzurovaná historie punku*. Praha: Volvox Globator, 1999. ISBN 80-7207-302-8
- [28] MEDUŠVSKIJ, V. *O zákonitostech a prostředcích umeleckého posobenia hudby*. Bratislava: Opus, 1982.
- [29] NAKONEČNÝ, M. *Lidské emoce*. Praha: Academia, 2000. ISBN 80-200-0763-6
- [30] NAKONEČNÝ, M. *Psychologie osobnosti*. 2. vyd. Praha: Academia, 2009. ISBN 978-80-200-1680-5
- [31] OSBORNE, R. LOON, B. *Sociologie*. Praha: Portál, 2002. ISBN 80-7178-610-1

- [32] PÁVKOVÁ, J. *Pedagogika volného času: teorie, praxe a perspektivy mimoškolní výchovy a zařízení volného času*. Praha: Portál, 1999. ISBN 80-7178-295-5
- [33] POLEŇÁK, I. *ABC: Stručný slovník hudební psychologie*. Praha: Supraphon, 1984. ISBN 02-008-84
- [34] PRŮCHA, B. *Základy sociální pedagogiky*. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-383-3
- [35] PŘÍHODA, V. *Ontogeneze lidské psychiky II: vývoj člověka od patnácti do třiceti let*. 3. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1983.
- [36] ŘÍČAN, P. *Cesta životem*. Praha: Panorama, 1990. ISBN 80-7038-078-0
- [37] SACKS, O. *Musicophilia: příběhy o vlivu hudby na lidský mozek*. Praha: Dybbuk, 2009. ISBN 978-80-86862-92-7
- [38] SCHNIERER, M. *Soudobá hudba 20. století*. 2. vyd. České Budějovice: Jihočeská univerzita České Budějovice, 1997. ISBN 80-7040-538-4
- [39] SMOLÍK, J. *Subkultury mládeže*. Praha: Grada, 2010. ISBN 978-80-247-2907-7
- [40] SMOLKA, J. *Dějiny hudby*. Praha: Togga, 2001. ISBN 80-902912-0-1
- [41] SOPÓCI, J. BÚZIK, B. *Základy sociologie*. Bratislava: Slovenské pedagogické nakladatelstvo, 2009. ISBN 978-80-10-01444-6
- [42] SPENCE, K. *Velká encyklopedie hudby*. Praha: Fragment, 2000. ISBN 80-7200-322-4
- [43] STRAUSS, A., CORBINOVÁ, J. *Základy kvalitativního výzkumu: postupy a techniky metody zakotvené teorie*. Boskovice: Albert, 1999. ISBN 80-85834-60-X
- [44] ŠVANCARA, J. *Geneze systémů empirické psychologie*. Brno: Masarykova univerzita, 1993. ISBN 80-210-0748-6
- [45] ŠVARŤÍČE, R., ŠEĐOVÁ, K. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-313-0
- [46] VOKURKA, M. HUGO, J. *Praktický slovník medicíny*. 6. vyd. Praha: Maxdorf, 2000. ISBN 80-85912-95-3
- [47] VYSLOUŽIL, J. *Hudební slovník pro každého*. Vizovice: Lípa – A. J. Rychlík, 1995. ISBN 80-901199-0-5

- [48] VÝROST, J., SLAMĚNÍK, I. *Sociální psychologie*. 2. vyd. Praha: Grada, 2008. ISBN 978-80-247-1428-8
- [49] ZELENIOVÁ, J. *Muzikoterapie: východiska, koncepty, principy a praxe*. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-237-9

Internetové zdroje

DRYU. *Dryulurgan.wz.cz* [online]. 2007, poslední revize 2010 [cit. 2011-04-03]. Dostupné z <<http://www.darkentries.wz.cz/subkultura.html>>.

HUBATKA, M. *Mindmaps.cz* [online]. 2008, poslední revize 2011 [cit. 2011-04-03]. Dostupné z <http://www.mindmaps.cz/view.php?navezclanku=myslenkove-a-mentalni-mapy-%96-co-to-je&cisloclanku=2008090002>

KAREL, K. *Testosobnosti.zarohem.cz* [online]. 2010, poslední revize 2010 [cit. 2011-04-10]. Dostupný z WWW: <<http://testosobnosti.zarohem.cz>>

MAFTÍK. *Katolická-dekadence.cz* [online]. 2007, poslední revize 2010 [cit. 2011-04-03]. Dostupné z <<http://www.katolicka-dekadence.cz/?p=104>>.

MISS NOTHING. *Gothictrue.blog.cz* [online]. 2010, poslední revize 2011 [cit. 2011-18-04]. Dostupné z <http://gothictrue.blog.cz/1008/cyber-goth>.

PRESTONE. *Subculture.com* [online]. 2009, poslední revize 2009 [cit. 2011-04-03]. Dostupné z <<http://gothicsubculture.com/music.php>>.

PYZSKOVÁ, L. *Darkentries.wz.cz* [online]. 2007, poslední revize 2010 [cit. 2011-04-03]. Dostupné z <<http://www.darkentries.wz.cz/hudba.html>>.

RIVULET. *Goth.xf.cz* [online]. 2006, poslední revize 2011 [cit. 2011-04-03]. Dostupné z <
http://goth.xf.cz/content/uploads/gothic_studie.pdf >.

Seriálové publikace

ETHUM: *Subkulturní životní styl v rámci sociálních souvislostí*. Č. 15 (1/1997). Praha: Ethum, 1997. Vychází čtvrtletně.

ETHUM: *Význam subkultur*. Č. 15 (1/1997). Praha: Ethum, 1997. Vychází čtvrtletně.

LIDOVÉ NOVINY: *Hudba v mozku uvolňuje obšťastňující dopamin, jako jídlo nebo sex*. (1/2011). Praha: Lidové noviny, 2011. ISSN 1213-1385

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

Skupina A Skupina respondentů – bývalých příslušníků gothické subkultury

Skupina B Skupina respondentů – dlouholetých přátel a rodinných příslušníků, kteří nikdy nebyli členy gothické subkultury.

SEZNAM OBRÁZKŮ

Obrázek č. 1 – Výsledky pozorování vizáže.

Obrázek č. 2 – Struktura procesu „subkulturalizace“ a „desubkulturalizace“ jedince.

Obrázek č. 3 – Důsledky opuštění subkultury.

Obrázek č. 4 – Vývojová křivka.

SEZNAM TABULEK

Tabulka č. 1 – Funkce hudby dle Sedláka.....	15
Tabulka č. 2 – Základní informace o respondentech.....	40
Tabulka č. 3 – Vybrané metody výzkumu.....	42
Tabulka č. 4 – Výsledky testů MBTI.....	47
Tabulka č. 5 – Chování respondentů A (Goth/exGoth).....	58
Tabulka č. 6 - Související kategorie a jejich vlastnosti.....	59

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha P I: Záznamový arch – pozorování

Příloha P II: Formuláře popisující jednotlivé preference MBTI testu

Příloha P III: Ukázka MBTI testu

Příloha P IV: Přepis básně Jiří (plus druhá báseň)

Příloha P V: Ukázka rozhovoru

Příloha P VI: Pracovní arch „Postavy s charakterem“

PŘÍLOHA P I: ZÁZNAMOVÝ ARCH - POZOROVÁNÍ

ZÁZNAMOVÝ ARCH	
Cíl pozorování:	Vypozerovat zda, popřípadě jaké, společné znaky se vyskytují u příslušníků Gothické subkultury.
Místo pozorování:	Gothic party Brno
Konkrétní elementy pozorování:	
Prostředí pozorování:	<p>Akce probíhala v brněnském klubu Favál. Tento klub je známý svým multižánrovým přesahem.</p> <p>Při příchodu do klubu je vidět snaha o tematický záměr. Hra světla a tmy společně s temnou hudbu linoucí se zatím z reproduktorů dokonale podtrhuje temnou atmosféru. Stejně jako výzdoba v podobě malých, jako by poletujících, netopýrů a plátna s gothickými motivy.</p>
Atmosféra akce:	<p>Počátek: Z počátku byl znatelný ostych návštěvníků. Charakteristický byl i jakýsi zmatek a hemžení lidí.</p> <p>Průběh: Počátek koncertu kapel, následné uvolnění a nespoutanost návštěvníků. Různorodé taneční kreace – těla jakoby se zmítala v zajetí hudby. V chování byl patrný obscénní podtext, jak s lesbickými, tak i heterosexuálními prvky.</p> <p>Závěr: Na návštěvnících byla patrná únava, což byla zřejmě příčina úbytku návštěvníků.</p>
Popis vizáže pozorovaných:	<p>Návštěvníci Gothic party jsou vesměs tematicky oblečení. Z jejich oděvů jsou zřejmé různorodé styly vizáže - jakási diferenciacce.</p> <p>Objevují se zde například lidé oblečení ve velmi elegantních viktoriánských róbách s rukavičkami v případě žen a muži ve fracích a cylindrech. Vše doplněno adekvátními šperky a „mrtvolným“ make upem – bílý pudr, vesměs rudou či černou rtěnkou zvýrazněné rty a oči vystínované pomocí kouřových</p>

očních stínů či černých linek a to v případě mužů i žen.

Dalším velmi nápadným stylem oblékání je oblečení z materiálů, jako je latex, guma...oblečení je mnohdy velmi vyzývavé a je doplněno o ozdoby v podobě hrotů, řetězů a velmi dlouhých špic. Make up je taktéž velmi výrazný, obzvláště v oblasti očí.

Následující styl, který se zde vyskytuje, jsou lidé s pestrobarevnými vlasy. Dívky mající podvazky, velmi krátké sukně a boty s velmi vysokými podpatky či platformou. Tato skupina by se dala přirovnat k představitelům Matrixu. Jejich těla jsou v mnoha případech zdobena piercingy, často velmi extravagantními. Make up je používán zejména v oblasti očí.

Objevují se zde i jedinci, kteří jsou oblečeni ve stylu období středověku. Lněné haleny, suknice, dlouhé kápi. Oblečení je doplněno středověkými šperky – opasky, spony, prsteny.

Mezi návštěvníky Gothic party jsou ovšem i lidé, kteří svojí vizáží nijak nedemonstrují potencionální příslušenství k této subkultuře.

PŘÍLOHA P II: FORMULÁŘE POPISUJÍ JEDNOTLIVÉ PREFERENCE MBTI TESTU

SKUPINA	OZNAČENÍ	PREFERENCE	CHARAKTERISTIKA
Aktivizace	E	Extroverze	Zaměřeni na svět lidí, mají mnoho přátel, mluví více, než poslouchají, vlídní. (-) Otálení se záležitostmi vyžadující soustředění
	I	Introverze	Zaměřeni na vnitřní svět myšlenek, rádi věci promýšlejí, dobří posluchači, rezervovaní. (-) Otálení se záležitostmi vyžadující styk s lidmi.
Získávání informací	S	Smysly	Zaměřeni na současnost, hmatatelné výsledky, fakta; nedůvěřující intuici, nemilující nové problémy, soustavně pracující, držící se při zemi. (-) Problémy při pohledech do budoucna, formulaci koncepcí.
	N	Intuice	Zaměřeni na budoucnost nebo minulost, možnosti, modely, ideje, teorie; často myslí najednou na více věcí, raději dávají obecné odpovědi, nerespektují zaběhané postupy, mají rozvinutou fantazii. (-) Zanedbávání detailů.
Rozhodování	T	Myšlení	Rozhodování logické, lépe si pamatují čísla a obrazy než jména a tváře, neosobní, zaměřeni na výkon, preferují pravdu před dohodou.(-) Problémy se vztahy na pracovišti.
	F	Cítění	Rozhodování podle pocitů a vlastních hodnot, zájem o druhé, preferují harmonii před pravdou, empatictí. (-) Hůře řeší neosobní problémy.
Životní styl	J	Usuzování	Rádi plánují, organizují, dělají věci důkladně, včas (uzavřené problémy) (-) Odkládají odpočinek
	P	Vnímání	Flexibilní, spontánní, neplánují, odkládají rozhodnutí, milují neznámo (otevřené problémy). (-)Odkládají závazná rozhodnutí.

PŘÍLOHA P III: UKÁZKA MBTI TESTU

U každé položky bez dlouhého přemýšlení zvolte buď a, nebo b. Pokud máte dojem, že pro vás platí obě varianty, rozhodněte se pro tu, která vám více sedí, vyhovuje, i kdyby rozdíl byl pouze velmi nepatrný.

1. Raději:

- a) řešíte nový a komplikovaný problém
- b) pracujete na něčem, co jste již dělali dříve

2. Rádi:

- a) pracujete sami v tichém prostředí
- b) jste tam, kde se něco děje

3. Při posuzování jiných se řídíte spíše:

- a) zákonitostmi, než okamžitými okolnostmi
- b) okolnostmi, než trvalými zákonitostmi

4. Máte sklon vybírat si:

- a) spíše pečlivě
- b) poněkud impulzivně

5. Ve společnosti, na večírku apod. se zpravidla bavíte:

- a) s několika málo lidmi, které dobře znáte
- b) s více lidmi, včetně těch, které znáte málo nebo vůbec ne

6. Jako ředitel/ka firmy byste od svých podřízených přivítal/a spíše:

- a) zprávu o tom, jak jejich oddělení přispělo firmě jako celku
- b) zprávu o tom, jak si jejich oddělení vedlo samo o sobě

Celý test i s vyhodnocením je dostupný z: <<http://testosobnosti.zarohem.cz>>

KAREL, K. *Testosobnosti. zarohem.cz*. [online]. 2010, poslední revize 2010 [cit. 2011-04-10]. Dostupný z WWW: <<http://testosobnosti.zarohem.cz>>

PŘÍLOHA P IV: PŘEPIS BÁSNĚ – JIŘÍ (PLUS DRUHÁ BÁSEŇ)

V malé temné místnosti, kam jen občas světlo zabloudí.
Kde vůně skořice a zvuk staré desky tichounce jen ve tmě zní.
Kde zem je smočená od záplavy slz a potřísněná krví.
Kde často na smrt myšlenky se v hlavě těžké rodí.
Kde čas se náhle zastaví a žal se s myslí spojí.
Kde se často srdce myslí nečisté, až bojí.
Tam často v koutku sedávám schoulený a sním.
Co je vlastně život a jak nakládat s ním.

Ukázka další Jiřího básně:

Všude je tma, jen šepot deště a temné dunění hromu se v dálce ozývá.
Bledý svit měsíce, jenž přes železné mříže do kamenné místnosti za tebou prosvítá
lemuje tvoji tvář, tak klidnou a vyrovnanou, jak u tebe zvykem nebývá.
Vypadáš šťastně, tak šťastně, jako by krásný sen se ti zdál.
Jsi však chladný a bledý, stejně jako tento kamenný sál.
Už necítíš bolest a smutek a žal.
Teď už jsi snad šťastný, jako sis vždy přál.
Snad jsi našel vysvobození z těch muk a křivd, který ti tento svět dal.
Snad v krajině milejší, sis našel svůj ráj.
Nebo je ti hůř a trpíš snad dál?

Krev tvá tak tmavá a hustá teče z tvých žil.
Proč život tak „krásný“, sám jsi ukončil?
Vždyť tolik krás je na světě – tu. Východ slunce, třpyt rosy na listu.
Vím, řekl bys: “A co má být? Když neměl jsem tady na zemi klid?”
„Když vše jsem tu ztratil a to bezpochyby.“
Asi máš pravdu, nač život žít?
Vybral sis sám, jakou cestou chceš jít.

Všechny tvé skutky přijdou v zapomnění.
Ty skutky, o kterých sis myslel, že možná svět promění.
Tvůj život shrnou jen do několika vět.
A hrob tvůj pak zahalí v bílý, něžný květ.

Ve studené zemi tvé tělo bude hnit.
Já doufám, že snad tvá duše najde klid.
Na cárů papíru bude pár slov.
Ten připevní na první šedivý sloup.
A vítr jej roztrhá a roznese pryč.
Jen v mé duši prázdnota, v té tvé už snad klid.

S Bohem buď – jestli je a netrap se dál.
Doufám, žes našel svůj vysněný grál.

Ležíš tu na stole, bledý a sám, jen malinkou prosbu teď na tebe mám.
Vezmi mě sebou, tam do ticha k vám.

Nemůžu tě najít, kde jsi, tak ozvi se!
Cítím jen chlad – pomoz mi, najdi mě!
Cítím tvou ruku, tak teplou jak dřív...
Děkuju - našels mě, pojd' – půjdem „žít“.

Všude je tma, jen šepot deště a dunění hromu se z dále ozývá.
A bledý svit měsíce, přes mříže nás dva objímá....

PŘÍLOHA P V: UKÁZKA ROZHOVORU

Zdravím tě Jiří. Předtím, než se samotným rozhovorem začnem, chci se ujistit, jestli souhlasíš s nahráváním našeho rozhovoru?

J: Souhlasím.

A taky jestli souhlasíš s tím, že informace, který od tebe získám, budou součástí mojí diplomové práce?

J: Samozřejmě.

Děkuju. Myslím, že můžem začít.

Víš, co by mě zajímalo, jaký roční období máš úplně nejraději a proč.

J: Nejraději...hmm...řekl bych, že podzim.

Proč podzim?

J: Tak si to představ. Vem si třeba září. Slunko ještě většinou svítí, ale vzduch se krásně osvěží. V říjnu už začíná listí měnit barvy a řeknu ti, že taková procházka lesem, když slunko ozařuje ještě teplýma paprskama ty barvy – to je nádhera. Listopad, ten sebou přináší mlhy a ponuro, to je pak radost sednout si k rybníku, zabalit se do deky, dát si čaj a cigárko a jen tak rozjímat.

Tos řekl krásně. Předpokládám, že takhle trávíš většinu volných dní.

J: Díky. Ano, to jo, je to je to tak. Alespoň část volnýho dne takhle trávím. Snažím se o to.

A to chodíš sám?

J: Hm, jo.

Jsi rád sám? Nebo dokonce samotu vyhledáváš?

J: Ano, jsem rád sám. Prostě jen tak jdu nebo sedím a vnímám věci, které jsou...jak to říct...jiným lidem cizí. Chci říct – normálně si jich nevšímají. Honí se pořád za něčím, snad ani nevědí za čím. Ale hlavně, že někam směřují a něco z toho mají. A tím ti odpovídám i na to vyhledávání samoty. Vyhledávám ji, protože se potřebuju sem tam pozastavit a všechno si srovnat, abych získal odstup nebo nadhled...tak nějak to mám... prostě si říkám, že je fajn, když vyhledáváš samotu, ale když tebe vyhledává samota, je to zlý.

Chceš tím říct, že tyto procházky a rozjímání jsou jakousi zastávkou v uspěchané době?

J: Ano, přesně tak.

Řekl jsi, že je fajn, když vyhledáváš samotu, ale když tebe vyhledává samota, je to zlý. Měl jsi někdy pocit, že jsi byl samotou vyhledáván?

J: Jo, to si piš. Kolikrát jsem se přistihl, že jsem seděl ve společnosti lidí – ne ledajakých – mých přátel nebo rodiny a byl jsem přitom hrozně sám.

Měl jsi tyto pocity často?

J: Ano, to měl. Nejhorší to bylo na gymplu. Myslel jsem si, že jsem se narodil do špatné doby. Jako návštěvník odjinud.

Aha, a teď v současnosti, máš pořád takové pocity?

J: Ne, teď už to tak není. Už je to pryč.

Víš, zajímalo by mě jako návštěvník odkud?

J: Zhruba ze 13. století. Vnímал jsem věci jinak. Příroda pro mě byla fenoménem, spojení mocných sil. Vládoucí a plynoucí...a do toho tihle lidi. Snažili se zemi ovládnout...vnímал jsem to jako boj přírody s člověkem. Příroda se brání, ale lidi chtějí víc a víc a nedávají se snadno.

Hodně jsem tenkrát četl a pomocí Tolkienových příběhů utíkal do Středozeemě.

A co přátelé? Měl jsi přátele?

J: Jo, měl. Mnoho z nich mám do teď. Já jsem neměl a ani nemám problém s navazováním vztahů a kontaktů, to ne. Kolik nocí sem propařil až do rána...bylo to fajn.

A kam jste chodili?

No do místního rokáče. Tam sem poznal kouzlo hudby – tenkrát dost divoké. Byl jsem hotovej z punku. Byl to nářez – nespoutanej život. Byla to možnost jak se vzbouřit proti materialismu a konzumu. Skvělý tenkrát.

A kdy jsi přesedlal z punku na gotiku?

Myslím, že to bylo – tuším ve třetím ročníku na gymplu. No, na jeho začátku – dalo by se říct.

Jak si se k ní dostal?

No dostal jsem se k tomu díky lidem, kteří chodili do toho rockového klubu. Byl to spolek kluků a holek, který jsem potkával často v parku. Byli celkem zajímavý, teda pro mě. Něco mě k nim pořád táhlo, ale nikdy jsem je neoslovil nebo tak. Většinou hráli kartičky...ale ne žolíkovky, to ne. Hráli fantasy karty, ale to jsem se dověděl až později.

No, ale abych odpověděl...Jednou se objevili v tom klubu a já se dal s jedním z nich do řeči u baru. Nabídnul mi, abych se k nim přidal...a tak jsem se k nim přidal...sešli jsme se pak ještě několikrát a já se stal členem jejich hracího fantasy kroužku...Bylo to bezvadný. Byli mi v ledasčems dost podobní. Jeden z nich chodil oblečeněj v tmavým oblečení, nosil sukně a byl dost chytřej a inteligentní člověk. S tím jsem se bavil dost. A přivedl mě právě ke gothice. Zprvopočátku jsme o tom

jen tak mluvili. Měl jsem hodně otázek. No a potom mě seznámil ještě s dalšíma lidma a já se s nima cítil vážně skvěle. Hodně četli a vnímali spoustu věcí, o kterých jsem si s ostatníma povídat nemohl. Bylo to fajn.

Takže proto ses k této subkultuře přidal? Našel jsi tam sobě „blízké“?

Asi jo, proto. Víš co, bylo to vážně fajn,. Najednou jsem si měl s kým popovídat o jiných věcech než před tím. Nějak už mě totiž nebavilo pořád jen pařit a dělat nářezy a divočít...jako bych se vybil a teď to chtělo klid a to mi nabízel goth.. Bavilo mě psát a tak jsem psal o upírech a elfech... spojoval jsem různé světy...bylo to vážně fajn. Navíc bylo hodně těžký tenkrát sehnat goth oblečení...no a tak začali výlety po sekáčích a tak. Vyráběl sem si hodně věcí sám, to mě na tom taky dost bavilo. Mohl jsem se vyjádřit. Jako by ze mě něco spadlo. Měl jsem oporu.

Aha. Takže to bylo fajn období. Myslíš, že bys dokázal říct, kdo je to goth?

No, tak na tuto otázku se mě ptala spousta lidí. Já jim odpovídal, že gothem je člověk už od narození. Má to v sobě jen trvá určitou dobu než na to přijde.

Dobře, ale jaký je?

Podle mě je to vnímavý a citlivý člověk...bohužel plný protikladů. Myslím hlavně v náladách. To je podle mě, teda.

No a co se ti na gotice nejvíc líbilo?

Víš co se mi líbilo-že jsem sám sebou. Našel jsem lidi, kteří mi byli tolik podobní, dalo se s nima povídat o věcech, o kterých to s jinýma šlo jen těžko. Navíc bylo fajn, že gothic nebyli nějak známou subkulturou. Tolik mýtů, který jsem o nás slyšel..jakože si podřezáváme žíly nebo se jen tak pro zábavu řežeme...nebo třeba že pijeme krev..směšný...bavilo mě to..lidi nevěděli co jsme zač. Cítil jsem z jejich strany jakousi zvědavost... byl jsem zajímavěj...bylo to fajn.

Co ti přinášelo členství v gothic?

Co mi to přinášelo...hmm...řekl bych, že jakýsi klid nebo vyrovnanost...měl jsem podle čeho žít...jakože pravidla tam sice nebyly, ale získal jsem jakousi jistotu... nevím jak to přesně říct. Byl jsem najednou... měl jsem svoje místo a cítil, že se nepřetvařuju a ani nepopírám sám sebe. Takže asi tak.

A rodina ti klid nepřinášela? Jaký jsi měl s rodinou vztahy?

Ale to určitě ano, já s rodiči neměl nikdy problém. Jsem nejmladší ze tří dětí. Brácha se odstěhoval, když mi bylo 13, ale domů pořád dojíždí... druhěj se odstěhoval, když mi bylo 22. Oba už mají rodiny... a je fakt, že teď spolu vycházíme daleko líp, než dřív. Nedivím se, byl jsem pro ně malej otravnej bratr. No a rodiče, tak s těma fakt nemám problém. Mamka je hrozně hodná, fakt zlatá ženská. A tatík, to je ten přísněj, ale taky má zlatý srdce... neříkám, že jsme se nehádali, to jo... ale

já měl vždycky k rodičům úctu... třeba i teď v mých třiceti třech letech před nima nekouřím... vím totiž, že by je to trápilo... takže tak nějak..

A co bylo tím zlomem, proč jsi od gotiků odešel?

No, tak to vím úplně přesně. Dost mi vadilo, že se z ní stal populární útvar. Přidalo se tam spousta lidí, kterým se líbil hlavně styl oblékání. To bylo celý... bylo to tak povrchní a to se mi vůbec nelíbilo... nechtěl jsem být jeden z nich... chvíli jsem se ještě snažil tam být... říkal jsem si, že to přejde... ale nepřešlo, naopak se to jen zhoršilo. A to už mě moc nebavilo...

Ovlivnilo tě členství v této subkultuře?

To víš, že jo... patřil sem ke gothům celých devět let, což je řekl bych dost na to, aby se ti to vrylo do života a zanechalo to stopy... Já ztratil jistotu... kterou jsem předtím získal. Byl jsem, jakože nespůj. Nevěděl jsem kde začít. Třeba celej pokoj jsem měl zařízený dost ve stylu... ale už jsem v něm nechtěl žít dál, ale nevěděl jsem jak to změnit... hledal jsem si různé možnosti... najednou jich bylo tak moc, že mě to až vyděsilo... zní to dost... dost já nevím... povrchně, že... jenže tak to prostě bylo... trvalo mi docela dost dlouho, než jsem si vytvořil... sám sebe..

Sám sebe? A jaký teda jsi?

Teď už vím, že nezáleží na tom, jakou barvu si zvolím, jaký jídlo si koupím, co budu číst... teda nezáleží na tom co si o tom myslí ti druzí... záleží jen na mě, jak to cítím... byl to zmatek... protože jsem ani nevěděl jak to cítím... ale začal jsem hodně chodit na procházky a přemýšlet, rozjímat a sem tam jsem si svoje myšlenky hodil na papír... napsal jsem o svých pocitech takovou malou sbírku... je hodně intimní a myslím, že je to cesta, po které jsem šel a která ze mě udělala toho, kdo teď jsem. Mám sice nějaký pochybnosti, ale ty už se týkají spíš světa, ne mě osobně.

Takže pořád v tobě ještě z gotha něco je... protože jak jsi říkal, gothem se člověk rodí...

Ano, přesně tak... není to tak, že lusknutím prstů najednou nejsem goth... ono to možná někomu jde, ale o tom si myslím svoje... Já jsem pořád stejnej, jenom jsem měl najednou více možností, který jsem před tím asi ani nechtěl vnímat... Vlasy jsem si sice ostříhal, ale rád se ještě oblékám sem tam do sukně nebo těžkých bot. Mám rád černou, mám rád kabáty... jen teď na mě každej na první pohled nepoznám, že s goth sympatizuju... pořád se rád procházím po starých hradech... líbí se mi to... Prostě jsem teď víc za sebe. Nejsem pod škraboškou... takže asi tak.

A jak to máš v práci, když si tam třeba vyrazíš v sukni.

To do práce takhle nechodím... dřív možná jo, ale teď už rozhodně ne. Dělán v bezpečnostní agentuře, teprve rok, ale oblečení máme tak nějak daný... oblek... je fakt, že na krku nosím upíří zuby s kapkou krve a sem tam si toho zákazník všimne, ale problém s tím nemám... to ne...

Ještě by mě zajímalo... ty máš přítelkyni, máš v plánu si ji do budoucna vzít?

To víš, že mám...víš proč jsem to ještě neudělal...nevím jak ji požádat o ruku...chci, aby to bylo výjimečné a aby na to jen tak nezapomněla, je to pro mě hodně důležitý...myslím svatba. A fakt koukám, že jsem měl to štěstí najít tak skvělou ženskou...i když se sem tam nepohodnem a začátky byly krušný...ted' jsem fakt spokojenej.

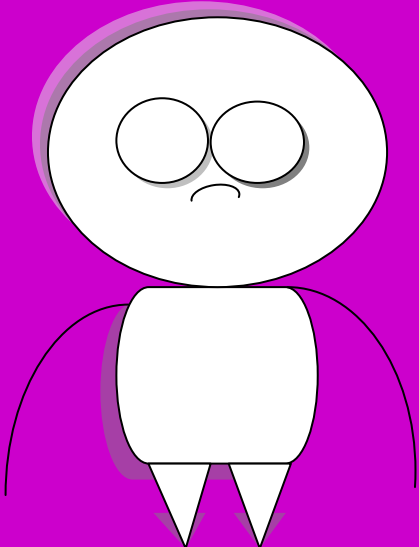
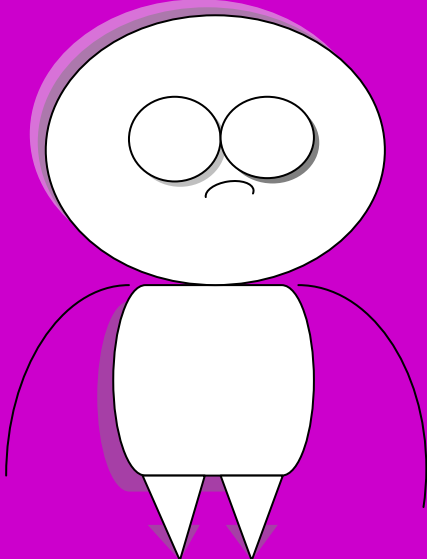
A co děti?

Tak ty bych chtěl, ted' už jo...měl jsem z toho vždycky strach...bál jsem se o ně dopředu, ale ted' už ne...myslím, že je zvládnem vychovat.

Takže já ti moc děkuju za rozhovor a ať se ti daří.

Já taky děkuju, bylo to zajímavý.

PŘÍLOHA P VI: ARCH „POSTAVY S CHARAKTEREM“

GOTH	
Vzhled	Chování
	
EX/GOTH	
Vzhled	Chování
